

Ekologisk Omställning av Södra Sofielund Seved

Rapportförfattare
Linnea Wettermark
Barn i Stan
2009

2009 Barn i Stan

www.barnistan.info

Projektledare: Lasse Flygare

Författare: Linnea Wettermark

Lay-out: Emma Pålsson

Foto försättsblad: Kinga Lezanska Sjölin

Rapport för ERUF-eko, Ekologisk Omställning
av Efterkrigstidens Bebyggelse

TACK!

Gatukontoret, utan er hade kolonin inte kunnat bli så prunkande på så kort tid. John Taylor i Slottsträdgården har bidragit till kolonins utveckling och från första början varit ett stort stöd i projektet.

Kommuntekniks växthus med personal som hjälpt till med utlåning av odlingsfat och odlingspelare och med vinterförvaring i växthuset samt allt annat stöd.

Lari Pitkä-Kangas för din inspiration om stadsodling och hållbar stadsutveckling i alla dess former. Tack för allt ditt stöd!

Naturskolan för plantor, tips om pilestaket och ert stöd och engagemang under resans gång.

Zoltan Udvarhelyi som anlade stengångarna i kolonin och gjorde den tillgänglig för alla!

Emma Pålsson för din inspiration och ditt helhjärtade stöd och engagemang för odling med barn.

Göran Larsson som kom som en räddande ängel och hjälpte oss under årets tyngsta månader.

Warsame Osman och Föreningen Hidde Iyo Dhaqan, Barn i stans urfader.

Lasse Flygare du är en fantastisk människa att få arbeta tillsammans med!

Sist men absolut inte minst ett stort tack till alla vi som är Barn i stan, dvs alla boende på Seved, unga som gamla, barnen, bingotanterna, hundägarna, och inte minst all personal på Barn i stan!

Foto: Kinga Lezanska Sjölin

Inledning	7
Uppdrag och syfte	8
Sammanfattning	9
Metod	12
Historisk bakgrund	16
Analys	18
1. ÖVERGRIPANDE ANALYS AV OMRÅDETS NULÄGE OCH UTVECKLINGSMÖJLIGHETER	
Stadsodling	22
2. FÖRBÄTTRAD GRÖNSTRUKTUR PÅ TOMT- OCH ALLMÄNMARK	
Energi	39
3.1 MINSKAD ENERGIANVÄNDNING	
3.2 LOKAL PRODUKTION AV FÖRNYBAR ENERGI	
Trafikmiljö	47
4.FÖRBÄTTRAD TRAFIKMILJÖ FÖR GÅENDE, CYKLISTER OCH KOLLEKTIVTRAFIKFÖRBINDELSER	
Dagvatten	52
5. KLIMATANPASSNING OCH LOKALT OMHÄNDERTAGANDE AV DAGVATTEN	
Kretslopp	54
6. KRÉTSLOPPSANPASSNING AV AVFALLSHANTERINGEN INKLUSIVE INSAMLING AV ORGANISKT AVFALL	
Hållbarhet	60
7. ANDRA ÅTGÄRDER FÖR ÖKAD EKOLOGISK HÅLLBARHET - MATPRODUKTION	
Samverkan	62
8.1 EKOLOGISK OMSTÄLLNING SOM EN DEL I ANDRA LOKALA SATSNINGAR	
8.2 SOCIALA OCH EKONOMISKA MÖJLIGHETER I SAMBAND MED OMSTÄLLNINGSPROCESSER	
8.3 SAMVERKAN MED BOENDE, FÖRENINGAR, FASTIGHETSÄGARE OCH ANDRA LOKALA AKTÖRER FÖR EN GEMENSAM KRAFTSAMLING	
8.4 KOPPLINGAR TILL KRINGLIGGANDE STADSDELAR	

Foto: Cajsa Carrén

Foto: Babak Payandeh

inledning

Om Barn i stan – en social process.

Barn i stan är ett projekt som genomförs under tre år med start den 1 april 2008 och med stöd av Allmänna Arvsfonden. Projektet syftar till att utveckla och använda nya modeller för möten, samverkan, dialog och gemenskap i socialt utsatta områden. I huvudsak fokuseras på relationen mellan barn och unga med invandrarbakgrund och äldre personer i Malmö. Projektet har bidragit till att motverka ömsesidiga fördomar, misstänksamhet och främlingsfientlighet. Målet är att skapa långvariga relationer och en dialog mellan människor från olika bakgrund och i olika åldrar, och även att fungera som förebild för arbetet i andra stadsdelar och kommuner med liknande förhållanden.

uppdrag och syfte

Barn i stan har i uppdrag att för Miljöstrategiska avdelningen, Malmö stad, ta fram ett förslag på en plan för ekologisk omställning av Södra Sofielund (Seved) inom ramen för programmet "Ekologisk Omställning av Efterkrigstidens Bebyggelse". Resultatet ska presenteras i bland annat denna skriftliga rapport.

I uppdraget har bland annat ingått att analysera förutsättningar för utveckling i området Seved, i Södra Sofielund, Malmö. Samt att ge åtgärdsförslag för en ekologisk omställning inom områden som energi, avfall, trafikmiljö, grönstruktur och även med viss inriktning på socioekonomiska aspekter.

Med tanke på de socioekonomiska analyser som redan gjorts av området, har vi främst

fokuserat på konkreta nuläges-problem, åtgärdsförslag och utvecklingsmöjligheter. Även urvalet av personer som intervjuats speglar ambitionen att presentera konkreta åtgärder. Många av dessa förutsättningar och åtgärdsförslag är snarast att betrakta som potentiella projektförslag som vi av tidsskäl och av metodologiska skäl inte har haft möjlighet att detaljera i större utsträckning.

Avgränsningar har gjorts framförallt i i förhållande till de ekonomiska och tekniska aspekterna av ett eventuellt konkret genomförande. Det är något som måste studeras än närmare tillsammans med de olika aktörerna om förutsättningar finns för att gå vidare i konkreta projekt.

Metod och arbetssätt samt teoretiska aspekter

"Barn i stan" har under uppdragstiden tillsammans med barn och boende på Seved, som en praktisk del av studien och analysen även anlagt en "kolonilott" för odling vid torget på Seved, Sevedsgatan 12. Syftet har varit dels att bygga upp en konkret modell för stadsodling i kvartersområden, dels att skapa relationer och bygga förtroende i området, vilket varit nödvändigt för att kunna komma nära in på de boende och andra aktörer i området. Att modellen med "kolonilotten" även utgör exempel på en konkret ekologisk omvandling av befintlig struktur och därmed också visar på förutsättningar för utveckling av de socio-ekonomiska möjligheterna i området, är ett mycket positivt mervärde. Därutöver har den oväntat omfattande mediala uppmärksamheten av projektet varit minst sagt positiv, vilket också skapat en bra känsla och bidraget till en bättre bild av området. Även efter projektets slut har nätverk bildats och nya projektförslag har redan börjat få konkret form.

Foto: Anders-thepicture.se

Arbetsmetod - Koloniodling i stadsmiljö

Rent konkret skapades en blomstrande, prunkande koloniodling mitt i staden som fått ett kvarter att ändra utseende och karaktär både rumsligt och i social mening. "Kolonilotten" har varit en mötesplats i bostadsområdet för alla på Seved och spred välbefinnande under sommar och höst med sin grönska och sin lummiga atmosfär, med sina tillfällen till sinnlighet, smaker och spontana upplevelser.

Att odla tillsammans är en utmärkt metod för möten över alla gränser. Många med invandrarbakgrund, som odlat i sina tidigare hemländer och vuxit upp på landsbygden, förundras över allt som går att odla i Sverige. Många av barnen på Seved är födda och uppvuxna i stadsdelen och har i väldigt liten utsträckning, eller aldrig, kommit i kontakt med landsbygden eller odling och dess betydelse överhuvudtaget. För barnen var odlingen en nyhet som öppnat upp ögonen för nya upptäckter och sammanhang. Svenska seniorer som bodde i Malmö på den tiden då Seved var ett koloniområde har också glatts åt koloniodlingens "återkomst", och har kunnat bidra med kunskaper om något som de upplevde som unga.

sammanfattning

Ekologisk omställning av Seved i Malmö

Seved i Malmö är en gammal stadsdel med anor från sekelskiftet som numera ligger relativt centralt i Malmö. Det är en socioekonomiskt svag stadsdel, med många tillhörande sociala problem. "Barn i stan" är ett projekt med stöd från Allmänna Arvsfonden, som bedrivits i området sedan oktober 2008. Projektet som drivs ideellt syftar till att utveckla och använda nya modeller för möten, samverkan, dialog och gemenskap i socialt utsatta områden. Genom ett samarbete med miljöförvaltningen i Malmö, åtog under 2009 ett uppdrag att göra en plan för området fokuserat på ekologisk omställning.

Genom att inom ramen för framtagandet av planen också skapa en verksamhet med stadsodling på Seved i en stadsdel i Malmö ville projektet Barn i stan visa att en social och ekologisk omställning är möjlig att genomföra – inte bara i teorin utan också i praktiken, om så i liten skala. I denna rapport beskrivs också hur energi, trafik, kretslopp och vatten- och avfall kan ställas om i området för en bättre och mer hållbar stadsdel.

De som bidragit till rapportens innehåll har varit fastighetsägare, fastighetsförvaltare från olika privata och kommunala bolag samt kommunala förvaltningar. De boende har lämnat sina egna erfarenheter och upplevelser. Och verksamheten har också presenterats för såväl media, universitet och studiebesökare från vitt skilda håll som Kina och Kanada, och olika aktörer inom Malmö stad.

Rapporten beskriver således det projekt som bedrivits sedan april 2009 och som handlar om hur Barn i stan skulle kunna utveckla en plan för en ekologisk omställning av stadsdelen Seved. Projektet "Barn i stan" har som grund en dialog- och delaktighetsbaserad verksamhet. Aktiv dialog tillsammans med de boende och aktörer har varit viktigt för att till

exempel få vetskap om vilka förutsättningar och möjligheter som finns i bostadsområdet. "Vilka behov finns, vilken grad av engagemang behövs och var finns inspirationen hos de boende och andra aktörer, vad krävs för att samverka och delta i att skapa en gemensam ekologiskt hållbar stadsdel?", är några av de frågeställningar vi hade.

Att hitta kraft och motivation för omställning

Rapporten vill visa att ekologisk stadsodling inte bara är en metod för att skapa mer grönstruktur och ekologisk hållbarhet i ett bostadsområde utan även en metod för att finna engagemanget, drömmarna, möjligheterna, eldsjälarna, gräsrotterna och nätverken inom bostadsområdet. Odlingens plats var vid Barn i stans verksamhetslokal på Sevedsgatan 12, en central mötesplats skapades. De kulturmöten och den glädje som funnits kring odlingen, särskilt med alla barn och äldre som träffats och pratat, har visat sig vara ovärderlig för att nå till människorna i området. En viktig aspekt är att odlingen som låg i centrala Seved inte vandaliserats en enda gång. En äldre person uttryckte sin glädje genom att utbrista: "Fjärilarna har kommit tillbaka till Seved!" och en annan kommenterade bristen på vandalisering "att det är något magiskt med den här odlingen!".

Barn i Stans koloniodling har på så sätt visat sig vara en både fysisk, social och sinnlig kontaktyta som på olika sätt berört och/eller engagerar människor i området vilket skapat nödvändigt rum för kommunikation och möjliggjort en dialog för att upptäcka potentialen för förändring.

Seved har stora utmaningar framför sig. Det viktigaste är ändå att det finns en social närvaro, aktiviteter och att man faktiskt satsar på området. Med nya projekt som är ordentligt förankrade hos alla aktörer i området, och

inte minst de boende. Genom en ekologisk omställning skapas också socioekonomiska förutsättningar för stabilitet, genom utbildning och arbetstillfällen, men också ekonomiska vinster för t.ex. fastighetsförvaltare och de som förvaltar kapital i området.

Seved - en stadsdel med förändringspotential

Vår modell med "kolonilotten" har visat att det behövs en kontinuerlig och aktiv närvaro i området, att det behövs rum för delaktighet, möjliggöra för individen att delta, ta plats och medverka att själva få förändra sitt bostadsområde. Genom att kombinera odlingen med ett socialt rum för spontana samtal om områdets förutsättningar och möjligheter skapades en trygghet kring förändringen, och något så enkelt som framtidsplaner och drömmar hos de boende. På ett mycket konkret sätt, med jord under naglarna eller över tomat- och chiliplantorna i utbyte av recept, kan en förändringsvilja uppstå runt de vardagliga mötena med delaktighet och samhörighet.

Genom att skapa en attraktiv miljö med bra förankring hos de boende, har också fastighetsägare och förvaltare blivit intresserade av de förändringsprocesser som skulle kunna vara möjliga i området. Förändring som potentiellt skapar mervärden både för fastighetsägaren men också för de boende och området i stort. Fokus på att skapa åtgärder som gör det effektivare, enklare och mer ekonomiskt står inte i vägen för ett ekologiskt tänkande.

Att skapa en varaktig förändring för Seved som handlar om annat än allt mer slitna fastigheter, ännu tråkigare gatumiljöer och brist på sociala uterum och aktiviteter, är värd mer än kortsiktiga vinster. Det är en insikt som börjat

sprida sig allt mer på Seved. Genom en så enkel sak som att skapa en kolonilott mitt i stan, signalerar man en vilja till förändring. Det bästa är att den potentialen också finns hos alla i området. Kolonilottens odlingar resulterade i att ett odlingsnätverk tog form under hösten och Barn i stan har av fastighetsägarna fått ansvar att fortsätta utveckla odlingar på deras tomtmarker inom odlingsnätverket där vi arbetar med boendeprocesser och samverkan. Odlingsnätverket koordineras av Barn i stan och består under våren 2010 av boende, MKB, Heimstaden, Newsec, privata fastighetsägare, bostadsrättsföreningar, hyresgästföreningen och Förskolan Äpplet.

Vi tror dessutom att det behövs en hel del tekniska och stadsplaneringsmässiga förändringar och konkreta åtgärder i området, allt tyder på att stadsdelen skulle kunna innehålla mer aktiva sociala och gröna rum men är tyvärr alltför inriktad på biltrafikens förutsättningar. Att sätta de gående och cyklisterna i centrum skulle skapa en betydligt tryggare och säkrare miljö.

Potentialen för att skapa energieffektiva lösningar inom området, varvat med nya lösningar för dagvatten och att tillskapa fler grönytor med stor biologisk mångfald är mycket stor. Seved skulle med rätt insatser av medel och sociala resurser kunna successivt förvandlas och förändras till en socialt, ekologiskt och ekonomiskt hållbar stadsdel.

Vårt lilla projekt har bara visat vilka förutsättningar som finns, att ta tillvara dessa resurser i området är något som återstår. Projektet har också lett till att ett stort nätverk med olika samverkansparter har utvecklats. Här ingår samhällets alla delar, men särskilt viktiga är de aktörer i nätverket som praktiskt vill fortsätta att utveckla Seved vidare.

metod

Deltagarkultur – som kvalitativ och normativ metodik

Boendesamverkan har utgjort utgångspunkten i vårt arbete med att utveckla en plan för en ekologisk omställning av stadsdelen Söved. Projektet "Barn i stan" har som grund en dialog- och delaktighetsbaserad verksamhet. Genomgående har vi fokuserat på processer med aktiv dialog tillsammans med de boende och aktörer för att till exempel få vetskap om vilka förutsättningar och möjligheter som finns i bostadsområdet. "Vilka behov finns, vilken grad av engagemang behövs och var finns inspirationen hos de boende och andra aktörer, vad krävs för att samverka och delta i att skapa en gemensam ekologiskt hållbar stadsdel?", var några av de frågeställningar vi hade.

I denna rapport betraktas därför ekologisk stadsodling inte bara som en metod för att skapa mer grönstruktur och ekologisk hållbarhet i ett bostadsområde utan även som en metod för att finna engagemanget, drömmarna, möjligheterna, eldsjälarna, gräsrötterna och nätverken inom bostadsområdet. Barn i Stans koloniodling har på så sätt visat sig vara en både fysisk, social och sinnlig kontaktyta som på olika sätt berört och/eller engagerar människor i området vilket skapat nödvändigt rum för kommunikation och möjliggjort en dialog för att upptäcka potentialen för förändring.

Intervjuer och dialog

När det gäller mer faktabaserad information har intervjuer gjorts med relevanta aktörer inom området. Inte minst med fastighetsägare och fastighetsförvaltare. När det gäller information om framförallt tekniska detaljer kring fastigheterna har dessa så långt som möjligt granskats av olika experter eller yrkesverkssamma inom området.

I många fall bygger iakttagelser och ob-

servationer på samtal som genomförts med boende som deltagit i Barn i Stans dagliga verksamheter. Arbetsdagbok har förts med minnesanteckningar av arbetsmoment och deltagande personer samt samtal. Dagboken kan betraktas främst som ett minnesstöd av händelser och utgör ingen adekvat statistik på antal deltagare på Barn i stans verksamheter. Deltagandet bygger på fritt intresse från de boende, vilket rent konkret innebar att när barnen hade sommarlov kunde de komma förbi kolonilotten och vattna en pallkrage med tomater under tio minuter för att springa iväg göra något annat för att återkomma sex timmar senare och hjälpa till med en annan trädgårdsrelaterad syssla. Under en och samma dag kunde ett barn komma och gå uppemot tio gånger, men under de nio gångerna i kolonin uppstod samtal och möten runt odlingen, bevattningen, de olika grönsakerna, den högresta majsen, alla nyckelpigorna mm. På samma sätt skapades dialog med vuxna i området. Den öppna odlingen med daglig aktivitet samt med ett utecafé med bord och stolar inbjöd till att folk stannade till på väg till affären eller på väg hem från jobbet. Man pratade lite och de kunde återkomma samma dag eller någon dag senare. Det skapades en kontinuitet tillsammans med Barn i stans övriga verksamheter där de boende kände att de kunde återkomma.

Barn i stans dagliga verksamhet

Barn i stan har en personalgrupp på ca åtta personer med varierande arbetsgrad som arbetar för att barn och äldre ska mötas. Vi har i vår verksamhet temadagar med ämnen som barnen arbetat fram, varje vecka innehöll dagar med odling, sång, teater, textilverkstad och även en dag då seniorer bakar tillsammans med några av barnen till caféet. Barn i stan har sin verksamhetslokal öppen för olika studiecirkelverksamheter. Det finns symaskiner som boende kan använda och de kan gå i symaskinsskola, matlag har startas. Varje ons-

dag används lokalen av "bingotanterna" det vill säga en del av Seveds seniorer som spelar bingo och dricker kaffe.

Barn i Stans verksamhet har funnits sedan april 2008 och byggt bra relationer mellan boende på Seved och Barn i Stan. Våra relationer med barn, ungdomar, föräldrar och äldre har skapats genom delaktighet i vår dagliga verksamhet. Detta har avspeglats på hur väl koloniodlingen vuxit fram i området.

Uppgifterna som lämnats är respondenternas egna ståndpunkter och åsikter. Men utgör viktiga delar i de slutsatser och förslag som också lämnas i denna rapport, vilket givetvis Barn i stan är ansvariga för.

Avgränsningar

På grund av en kort tid för genomförandet har inte en heltäckande socioekonomisk kvan-

titativ analys kunnat göras med exempelvis statistik, enkäter eller andra metoder. Ofta får personer som intervjuats därför snarare ses som vårt relevanta urval och exempel på åsikter som ändå kan sägas utgöra allmänna ståndpunkter giltiga för området. Dessutom har Sevedsplan utsatts för ett antal studier och analyser där den generella och socioekonomiska bilden av området framträder bättre, se i Bilaga 1.

I denna rapport benämns de delar av Södra Sofielund som berörs som "Seved" och alla odlingsåtgärder som beskrivs eller föreslås avser ekologisk odling. Malmös Kommunala Fastighetsbolag AB benämns som MKB.

Rapporten avser geografiskt enbart flerfamiljshusen på Södra Sofielund, Seved, det vill säga inte villaområdet eller Bryggeritomten, vilket framgår av kartan:

Teoretiska aspekter - En annorlunda pedagogisk modell

Vad berör människor? Vad får dem att förändras, eller att klara av en förändring? Teknikutvecklingen accelererar och människan följer ibland med utan att reflektera över den egna kunskapen eller de egna behoven. Flödet av den "tysta" och passiva teoretiska kunskapen är lättillgänglig och ofantligt stor. Vi kan se den som "korvstoppning" av barnen i skolan, genom informationsflöde via TV, internet och andra massmedia.

Det finns i dag ett stort antal barn som inte är vana att röra sig vare i stadsmiljöns grönområden eller att vistas i naturen. För många av dem är naturen dessutom onaturlig, konstig och ibland skrämmande. Och här uppstår ett problem för samhällets utvecklingspotential.

Om dessa barn en dag ska ta ansvar för och värna vår miljö, måste de få känslan av att höra ihop med naturen, känslan för hur vi är knutna till våra ekologiska och biologiska villkor och förutsättningar. De behöver få uppleva konkreta situationer, med alla sina sinnen, för att förstå och förankra kunskapen. Frågor om varför luften måste vara ren, varför bin är nyttiga, hur saker växer, varför man ska vara försiktig med saker som andra skapar, är alla knutna till behovet av en helhetssyn där barnet själv ingår.

Den estetiska kunskap som vi förnimmar via våra sinnen ses ofta som en motpol till den rationella kunskap som förvärvas genom tanke och förnuft. Genom att utveckla den kreativa, symboliska och emotionellt meningsskapande förmågan - vid sidan av den logiska och analytiska - får tillvaron en annan mening. Teori och praktik ställs mot varandra istället för att samverka i läroprocessen och det ville vi ändra på.

Hos filosofer som Aristoteles, Rousseau, Fröbel, Ellen Key, Dewey, vilka skulle kunna kallas pragmatiska och empiriskt inriktade filosofer, har vikten av direktupplevelser och handens kunskap betonats. För att kunskap ska befästas i kroppen måste de teoretiska impulserna upplevas med sinnena och utföras i praktiken. Detta förklarade den amerikanska pragmatikern Dewey med det fortfarande mycket använda uttrycket "Learning by doing". Den engelske 1600-tals empirikern John Locke sade att "ingenting existerar i medvetandet som inte har kommit från våra sinnen". Sinnesupplevelserna spelar därför en avgörande roll i vår pedagogik och utgörs av den tysta kunskap som är unik för varje enskild människa och som tar vid där orden inte längre räcker till. Ungefär som när man lär sig att cykla. Hur mycket man än beskriver det för någon, lär man sig det inte förrän man gjort den egna erfarenheten. Efter det kan man det för alltid. Man kan kanske inte förklara hur gyroeffekten spelar in för att kunna cykla. Den teoretiska beskrivningen förstås dock bättre med den kroppsliga erfarenheten av gyroeffekten.

Att utgå från barnens upplevelse

I vår arbetsmetodik försöker vi förena känsla, tanke och handling. Vi vill vara barnens "med-upptäckare och "med-upplevare", och detta i en pedagogisk situation de kan känna igen sig i. Vi vill bygga ett förhållningssätt som skapar tillit, gemenskap och som i sig främjar lärande, utveckling och välbefinnande och därmed meningsfullhet. Vår pedagogiska modell har nära kopplingar till det äventyrsmetodiska och utomhuspedagogiska lärandet fokuserat på upplevelser. För oss innebär vårt arbete att såväl förmedla specialistkunskap som att vara katalysator för människors egna undersökningar av upplevelsen, dess innebörd och funktion.

Barnens och seniorernas tankar, erfarenheter, kunskap, behov, lekfullhet och fantasi utgör bränslet för vår pedagogiska styrka och kommunikativa kraft. Att lära ska vara spännande, roligt och överraskande. Självkänslan kommer som bekant genom att våga det okända.

Vi är övertygade om att utvecklingen av vår pedagogik är avgörande för vår framtida verksamhet, som har sin utgångspunkt i praktisk miljölära, kretsloppstänkande och alla människors lika värde och möjligheter.

Vi önskar också stärka vår pedagogiska kunskapsförmedling till andra aktörer med intresse för vår pedagogik. Spridningen av vår pedagogik genom miljöutbildning och ekologisk kompetensutveckling är därför en naturlig utveckling av verksamheten.

Sammanfattning

Seved har stora utmaningar framför sig. Det viktigaste är ändå att det finns en social närvaro, aktiviteter och att man faktiskt satsar på området. Med nya satsningar som är ordentligt förankrade hos alla aktörer i området, och inte minst de boende går det att förändra genom ett aktivt deltagande. Vi tror att med rätt resurser och rätt typ av satsningar i området, går det att göra en ekologisk omställning som också blir varaktig. Genom en sådan omställning skapas också socioekonomiska förutsättningar för stabilitet, genom utbildning och arbetstillfällen, men också ekonomiska vinster för de som förvaltar kapital i området.

Barn i stans arbetsmetodik och modellen "kolonilotten" har visat att det behövs en kontinuerlig och aktiv närvaro i området, att det behövs rum för skapande och delaktighet, som också manifesterar förändringen. Genom att kombinera odlingen med ett socialt rum för spontana samtal om områdets förutsättningar och möjligheter skapades en trygghet kring förändring som ger hopp om framtiden

och drömmar.

Genom att skapa en attraktiv miljö med bra förankring hos de boende, har också fastighetsägare och förvaltare blivit intresserade av de förändringsprocesser som skulle kunna vara möjliga i området. Förändring som potentiellt skapar mervärden både för fastighetsägaren men också för de boende och samhället i stort. Fokus på att skapa åtgärder som gör det effektivare, enklare och mer ekonomiskt står inte i vägen för ett ekologiskt tänkande. Att skapa en varaktig förändring för Seved som handlar om annat än allt mer slitna fastigheter, ännu tråkigare gatumiljöer och brist på sociala uterum och aktiviteter, är värd mer än kortsiktiga vinster. Det är en insikt som börjat sprida sig allt mer på Seved.

Genom en så enkel sak som att skapa en kolonilott mitt i stan, visar vi på en förändringspotential. Det viktiga är att den potentialen och kraften är de boende i området.

Vi tror att det behövs en hel del tekniska och stadsbyggnadsmässiga förändringar och konkreta åtgärder i området, allt tyder på att stadsdelen skulle kunna innehålla mer aktiva sociala och gröna rum men är tyvärr alltför inriktad på biltrafikens förutsättningar. Att sätta de gående och cyklister i centrum skulle skapa en betydligt tryggare och säkrare miljö.

Potentialen för att skapa energieffektiva lösningar inom området, varvat med nya lösningar för dagvatten och att tillskapa fler grönytor med stor biologisk mångfald är mycket stor. Seved skulle med rätt insatser av medel och sociala resurser kunna successivt förvandlas och förändras till en socialt, ekologiskt och ekonomiskt hållbar stadsdel. Vårt lilla projekt har bara visat vilka förutsättningar som finns, att ta tillvara dessa resurser i området är något som återstår.

historisk bakgrund

Seved, på Sofielund, i Malmö – en historisk bakgrund till området

Marken där Seved ligger ägdes en gång av Skabersjö gods med anor från 1200-talet. Godsägaren och landshövdingen Tage Thott blev 1786 ägare till godset. 1792 köpte Hans Bauert en fastighet och döpte den till Sofielund efter sin hustru Sophia Charlotta af Trolle. Bauert byggde hus samt anlade en park söder om gården, där Sevedsplan ligger idag. Under den tiden kallades Sofielund för svinaryssland, i folkmun. Egendomen ägde han fram till sin död 1802. Huvudbyggnaden som Bauert köpt revs först 1952.

Mark från Sofielundsgården såldes vid mitten av 1800-talet för byggandet av egna hem. Sofielund började bebyggas på allvar under mitten av 1800-talet. De industrierna som fanns i området behövde arbetskraft och därför flyttade många människor dit. När järnvägen mellan Ystad och Malmö anlades 1874 delades Sofielund, då järnvägen gick tvärs genom området. Den nya delen kom att kallas Norra Sofielund och den gamla kallades Södra Sofielund.

Sofielunds municipalsamhälle bildades 1896 under namnet Sofielundshusen, av den så kallade utomgränsbebyggelse som tillkommit i Västra Skrävlinge kommun i omedelbar anslutning till Malmö stads gräns. Enligt folkräkningen från 1896 så bodde 1740 personer i Sofielund.

Kring år 1900 var större delen av Sofielund ännu obebyggd. En betydande del av marken var koloniträdgårdar. De nya bosättarna odlade grönsaker för eget bruk men även till försäljning för att därigenom förstärka familjekonomin.

”Alla kände alla

Trots att fattigdomen var utbredd och livet hårt så vittnar många om att gemenskapen och

sammanhållningen var stor bland de boende i Sofielund.

– Alla kände alla, berättar då 88-årige Gustaf Palmqvist för Skånska Dagbladet 1967. Gustaf bosatte sig i Sofielund 1897.

– Sofielund var som sagt ett litet samhälle för sig självt. Allt eftersom arbetarna etablerade sig här, kom det också butiker och hantverkare. Det var långt in till stan, men dit kom man sällan, ty då skulle man kosta på sig spårvagn (som drogs av hästar) från Södervärns station.”

Vid början av 1900 planerade man att gatorna skulle breddas. 1903 kom en ny stadsplan som angav att kyrka och saluhall skulle byggas. Det hände inget med planerna förrän 1911 då Sofielund inkorporerades med Malmö stad. I samband med detta ändrades en hel del gatu- och kvartersnamn. För uppvärmning och matlagning användes ved och koks men ersattes 1908 av gas och 1917 fick Sofielund elektricitet.

Först 1930 var nästa stadsplan klar. Industrialiseringen hade tagit fart och stora områden öster om Lantmannagatan blev industrimark. Redan 1947 var Sofielund nästan helt färdigbyggt enligt stadsplanen och blev en stadsdel i Malmö. Vid 1960-talets slut hotades vissa delar av området av rivning. Då organiserade sig invånarna för att stå emot hotet. I september 1970 bildades föreningen Nya Sofielunds bevarande och i oktober Gamla Sofielunds byalag. Dessa föreningar skapades för att invånarna skulle vara organiserade och komma överens om beslut i området. Gamla Sofielunds Byalag finns fortfarande och arbetar bland annat med att bevaka vad som händer i området, ordnar träffar, utflykter och annat.

Seved har behållit sin status som nybygger- eller inflyttningsområde. Befolkningen har alltid varit fattig. Mindre bemedlade människor har sökt sig till området. Förr var det främst arbetare som sökte arbete i de fram-

växande industrierna. Nu är det framförallt yngre, studenter och familjer med utländsk bakgrund. Seved är idag mångkulturell med ung befolkning. Det finns dubbelt så stor andel invånare i åldern 18-24 år jämfört med Malmö som helhet.

Området består i dag av bostäder från 1920-talet, samt flerfamiljshus från 1950-talet. Många av de större byggnaderna ritades, mellan 1952 och 1963, av Malmö-arkitekten Axel Carlsson. Södra Sofielund gränsar till flera områden såsom Dalaplan, Södervärn och Augustenborg. Det finns flera små livsmedelsbutiker och några restauranger. Andan av att fortfarande vara en egen liten stad i staden lever vidare liksom "alla känner alla andan".

På Seved hälsar alla på varandra!
(H Dahlberg m.f.)

Namnet Seved är en variant av den äldre formen på mansnamnet Sigvid som är bildat av två ord som betyder seger och träd.
(Lasse Flygare)

Koloniodling på Sofielund, nuvarande Sevedsgatan, på platsen där Barn i Stans lokal ligger idag. Tidigt 1900-tal.

Foto: Malmö Museér

analys

1. Övergripande analys av områdets nu-läge och utvecklingsmöjligheter

Seved är ett relativt litet bostadsområde med ca 4 300 invånare. Här finns 28 olika fastighetsägare varav MKB står för halva lägenhetsbeståndet. Det finns ett flertal privata fastighetsägare för hyreslägenheter och ett fåtal bostadsrättsföreningar.

Kommunens insatser har präglats av ett mycket traditionellt sätt inom det sociala området genom samverkan mellan myndigheter å ena sidan, och genom nätverksbyggande inom den sociala sektorn, involverande stadsdelen, närpolisen, stadens berörda tekniska förvaltningar, fastighetsägarnätverk och folkhögskolan i närheten.

Kommunens insatser i Södra Sofielund/Seved

Stadsdelsförvaltningen "Södra Innerstaden" har under lång tid arbetat för att förbättra levnadsförhållandena för Sevedsborna på flera sätt. Bland annat öppnade ett områdeskontor i Seved 2003 dit de boende kan vända sig med sina frågor. Ett fastighetsägarnätverk har bildats där nästan en tredjedel av områdets 28 fastighetsägare deltar. I nätverket samarbetar man för en bättre bostadsmiljö, upprustning av hus och gårdar. Under hösten 2008 slöt nätverket ett avtal med Kommunteknik om gemensam städning av gator och trottoarer." (*Turning Seved*, s. 5)

"Sedan hösten 2008 är en styrgrupp för det gemensamma arbetet i Seved tillsatt med stadsdelen Södra Innerstadens förvaltningschef som ordförande, där Gatukontoret, Närpolisen, Miljöförvaltningen, Stadsbyggnadskontoret, MKB, och Glokala Folkhögskolan ingår. Styrgruppen ansvarar för att formulera övergripande mål för det gemensamma arbetet." (*Turning Seved*, s. 5)

Syftet med arbetet är framförallt socialt inrik-

tat men tar även fasta på otrygghetsaspekter i den fysiska miljön. Fokus ligger på att förbättra levnadsförhållandena, tryggheten och minska utanförskapet. Och som konsekvens därav få möjligheter att arbeta med att minska droghandel och kriminalitet, och vidta åtgärder mot aktiviteter som stör i området samt att identifiera oseriösa fastighetsägare och fortsätta utveckla den fysiska miljön.

Inom stadsdelsförvaltningen finns en styrgrupp för arbetet med verksamhetsledare för olika områden för att utveckla arbetet och åstadkomma åtgärder.

Utifrån ovan angivna målformuleringar har man identifierat ett antal utvecklingsområden. För att klara av målsättningarna har arbetsgrupper bildats ur nätverket. Samtliga arbetsgrupper har fått uppdraget att ta fram konkreta handlingsplaner utifrån en gemensam struktur som innefattar mål, målbildindikatorer, arbetsplan, tidsplan och ansvariga.

"I handlingsplanen anges hur Sevedsborna blir delaktiga i arbetet. I varje arbetsgrupp finns en gruppleddare som ansvarar för att vara sammankallande, följa upp arbetet och rapportera om arbetet till operativ ledningsgrupp och styrgrupp." (*Turning Seved*, s. 6)

Erfarenhetsutbyte är tänkt att ske mellan de olika arbetsgrupperna vid gemensamma nätverksträffar där grupperna informerar varandra om pågående insatser med möjlighet att utveckla ytterligare samarbeten. Arbetsgrupperna har bildats utifrån följande utvecklingsområden, som beskrivs i bilaga 1:

- Arbete/sysselsättning
- Barn och ungdomar
- Trygghetsskapande åtgärder
- Fysisk miljö
- Äldre och funktionshindrade
- Tidigt föräldrastöd

Foto: Linnea Wettermark

- Förebyggande fastighetsinspektioner
 - Samhällsvägledning och IT
 - Information och marknadsföring
 - Uppföljning/utvärdering
- (Turning Seved 090423)

Turning Seveds arbetsgrupp för fysisk miljö

Södra innerstaden har i konceptet "Turning Seved", (en travesti på den kända byggnaden Turning Torso i Västra Hamnen) skapat ett utvecklingsprojekt för att utveckla den fysiska miljön på Seved. I den ingår representanter från bl a Gatukontoret, Stadsbyggnadskontoret, MKB samt föreningen Bryggeriet. Planerade insatser är att utveckla den fysiska miljön, bl a avseende belysning och grönområden, i dialog med boende i området."

(Turning Seved 090423)

Arbetsgruppen för den fysiska miljön har till största delen resulterat i att Stadsbyggnadskontoret arbetat med utformning av Bryggeritomten tillsammans med ungdomar på Seved. Arbetsgruppen för fysisk miljö kommer att upplösas då man inte anser att den egentligen behövs. Vilket antagligen mer handlar om metodik än brist på resultat. De "problem eller åtgärder" som berör fysisk miljö tas upp i fastighetsägarnätverket istället, menar Lena Romansoff, projektledare på Mötesplatsen. (Lena Romansoff, Områdesutvecklare, "Mötesplatsen" S Innerstaden)

Många projekt är kortvariga och är inte inlemmade i ett helt sammanhang där de boendes engagemang tas tillvara kontinuerligt. Det är mycket viktigt att ta fasta på helhetssyn i området, och våga bestämma sig för en långsik-

tig förändringsprocess vad gäller infrastruktur, trafik och den generella stadsutvecklingen i området. Att faktiskt ta sikte på en ekologisk omställning kommer att kräva ett helt annat upplägg än det traditionella arbetssättet.

Barn och unga – barnfamiljer med stora socioekonomiska svårigheter

En hel del av barnens uppväxtvillkor på Seved präglas av föräldrarnas och närsamhällets ekonomiska stress med arbetslöshet, tuffa levnadsförhållanden, avsaknad av vuxna förebilder och dåligt hälsotillstånd. Barnen växer upp i ett område där resurserna, både materiella och andra, är knappa. Faktorer som påverkar är framför allt migrationens negativa påverkan på familjesystemet, samt uppkomsten av psykisk stress. För pojkar toppas mängden sociala problem av kriminalitet, droger och skolproblem. Flickor har främst relations- och skolproblem. Invandrarflickor är dessutom utsatta för större risker när familjen hamnar i en psykosocial kris och inte förmår att ta sig ur den. Droganvändningen ökar och går mot allt tyngre droger. Barn har en solidaritet med sina föräldrar och detta gäller ännu mer för de barn med föräldrar som av olika anledningar inte räcker till. Genom att lägga skulden på sig själv för att föräldrarna kränker, vansköter, slår – det är mitt fel för att jag är så besvärlig – så kan barnet behålla hoppet om att det egentligen har goda föräldrar! Samtidigt som det omgivande samhället ständigt och enkom straffar barnen för deras ”dåliga beteenden”

Vår utgångspunkt för att möta sociala problem

Barn i Stan tror inte att denna ensidiga ”veta-hut-moral” är en framkomlig väg till positiv förändring. Varje människa, oavsett vad hon har utsatts för, oavsett vad hon själv har gjort sig skyldig till har rätt till förståelse, förlåtelse, upprättelse och ett värdigt liv. Vi vill försöka bidra till att skapa förutsättningar för denna upprättelse. De avgörande moralfrågorna är allas lika värde och allas möjligheter att för-

verkliga sina drömmar i samspel med andra. Det är samhällets förmåga att svara upp mot de utsattas behov och visioner som avgör samhällets kvalitet.

Utgångspunkter för utvecklingsmöjligheter

Vi har arbetat i ett område med människor. Alla har sin bakgrund och historia, men också förutsättningar för en bättre framtid. Självklart finns en socioekonomisk problematik, men en viktig fråga är vad som skapar utvecklingsmöjligheter. Vi kan konstatera att det med relativt enkla medel går att skapa en plats, ett rum för dialog och närvaro, där människorna i området kan aktiveras, inspireras och nyfiket engageras. Vi har utgått från något som är väldigt basalt, att försöka förstå människor utifrån deras relation till att odla, sy, laga mat och sylta, baka, skapa och bruka i sin närmiljö, på ett sätt som bryter alla gränser. Vi har genom att få människor att på ett nytt sätt mötas i sin vardagsmiljö visat att det finns kreativitet och motivation tillräckligt hos aktörer i området för att åstadkomma förändring. Kanske ännu viktigare är att utgångspunkten för dialogen är vardagsrelationer, vardagsnära fenomen, om matlagning, om vad som tillhör olika kulturer, om vad man kan göra i området.

Förändringsvilja

I området finns en viss trötthet på projekt och byråkrati. Att jobba med konkreta praktiska frågor har visat sig vara betydligt mer aktiverande. Här finns ett stort intresse av förändring, men också ett stort intresse av att bibehålla en Sevedsanda. Att genomföra en ekologisk omställning är antagligen relativt enkelt och kräver inte alltför stora resurser. Att skapa jobb, få företagande i området, att lyfta människorna i området är något som måste gå hand i hand med viljan till förändring. Och för att det ska lyckas krävs ”medskapande och medupplevelser”, möjlighet att faktiskt få vara med i den aktiva förändringen.

Vi kan se framåt och se att det behövs re-

surser för att klara av att leda, stimulera och stödja denna förändringsprocess. Visionerna måste konkretiseras genom projekt och processer som vi ännu inte sett mer än glimtar av.

En grundförutsättning för att lyckas i området är närvaro och dialog. Och det måste finnas rum och aktiviteter som gör att det går att vara delaktig på ett enkelt sätt i det som händer i området. Oavsett om det handlar om företag, förvaltare eller boende så är det i området som det ska hända och därför måste närvaron vara kontinuerlig. Allt för ofta har det "kommit in" folk, som sedan lika fort "lämnat" området, vilket skapat en känsla av "vind-för-våg"-mentalitet. Genom att ha en konkret verksamhet, på plats, skapas en kontaktyta som sprids i nätverksbyggande, i förtroendeskapande

relationer och som samtidigt visar på konkreta förändringsprojekt i området.

Vi har också skapat en positiv känsla i området, det är något som också förmedlats via den mediala uppmärksamheten av projektet, vi kan konstatera att glädjen genom projektet faktiskt nått de boende eftersom det tillkommit fler och fler deltagare under projektets gång. Även efter projektet har nya nätverk bildats och nya projektförslag har redan fått mer konkret form. Det ska bli mycket spännande att se vad som kan få möjlighet att utvecklas i området för framtiden. Vi skissar på ett antal förändringsmöjlighet, men kan självklart inte veta vad som kommer att förverkligas, eftersom det beror på de medverkande aktörernas vilja – praktiskt taget och helt och hållet.

Foto:Anders-thepicture.se

stadsodling

2. Förbättrad grönstruktur på tomt- och allmänmark

Detta är ett beskrivande kapitel av pilotprojektet med koloniodlingen och är betydligt mer praktiskt beskriven, och där vi vill visa på aktiviteterna och berätta om deltagarnas upplevelser och erfarenheter. Därför skiljer det sig markant från de övriga kapitlen.

Det finns många aspekter på grönstrukturen på Seved. Man kan välja ett rent stadsbyggnadsperspektiv där ofta grönytor enbart har funktionen som något estetiskt. Man kan också välja ett kommuntekniskt perspektiv där gräsmattan ses som något som ska klippas av förment estetiska skäl. Eller så kan man se grönstrukturen som en del av fastigheternas attraktivitet.

Vi har valt att se grönstrukturen och marken som en produktiv, ekologisk, biologisk och medskapande plats som kan integreras i de boendes vardag och fritid. Vi menar att våra grönområden i staden kan och borde utveck-

las på ett helt annat sätt än att bara utgöra improduktiva, biologiskt och ekologiskt fattiga mellanrum mellan vägar och hus. Ett nygamalt synsätt kring "trädgårdsstaden" har på senare tid återigen börjat växa fram som en social rörelse i storstäderna runt omkring i världen. Stadsodlingen kan ge nya dimensioner till grönområden i stadsmiljöer. Framförallt nya perspektiv på vad människor faktiskt vill ha för sociala rum i sitt närområde.

Barn i Stan och skapandet av en kolonilott

Barn i stan har under uppdragstiden tillsammans med barn och boende på Seved som en praktisk del av studien och analysen även anlagt en "kolonilott" för odling vid torget på Seved.

Huvudsyftet med projektet Barn i Stan, huvudfinansierat av Arvsfonden, är att utveckla modeller av dialog och möten mellan barn med invandrarbakgrund och äldre personer med svensk bakgrund och invandrarbakgrund i Malmö. Projektet startade april 2008 och

Foto: Linnea Wettermark

Foto: Linnea Wettermark

syftar till att motverka ömsesidiga fördomar och främlingsfientlighet. Tanken är också att fungera som förebild för arbetet i andra stadsdelar, städer och kommuner med liknande förhållanden.

Under vårt första år, 2008, fokuserade vi på hur det var när områdets svenska seniorer var barn, vi fick lära oss att det förr fanns många kolonilotter där det nu står hus. Barnen undrade vad kolonilotter var för något och när de lärt sig detta undrade de om det går att odla i staden i dag. Därför startade vi "Kolonilotten" under maj månad 2009.

Barn i stan har arbetat måndag till torsdag med barn, anhöriga och seniorer. Vi har haft olika teman som barnen jobbat fram, som t ex bakning, teater, sång, sykurer och caféverksamhet med egna bakade kakor.

Nya metoder för att skapa social och ekologisk hållbarhet

Barn i Stan ser ekologisk stadsodling inte bara som en metod för att skapa mer grönstruktur och biologisk hållbarhet i ett bostadsområde utan även som en metod för boendesamverkan och att finna nätverk och eldsjälar, bland

gräsrötterna, inom bostadsområdet. Barn i stans odlingar har visat sig vara en både fysisk och social kontaktyta som på olika sätt berör och/eller engagerar människor i området.

Projektets inledning - "Kolonilotten" växer fram under april-november 2009

För att kunna få igång projektet behövdes en ansvarig person för själva odlingen. Genom en projektanställning av Linnea Wettermark, med kompetens inom ekologisk odling och anläggning kunde projektet komma igång när odlingssäsongen började. Linnea Wettermark är miljövetare och antropolog, samt har en bakgrund som miljösamordnare inom fastighetsbranschen. Hon är verksam inom Barn i stan och har haft det övergripande ansvaret att planera och utföra odlingen, inte minst genom workshops med deltagarna.

Ansvaret låg i att skapa förutsättningar för odlingarna, bland annat genom att ordna med redskap, jord, fröer och plantor, men också genom att planera anläggningen så att den skulle bli praktisk och lätt att sköta. Eftersom de boende, såväl unga som gamla, skulle känna att detta var något hanterbart, anlades

en mindre odling till att börja med. Detta blev början på Barn i stans "koloniodling".

Odlingens centrala placering på Seved

Odlingen är en del av Barn i stans verksamhet och vi sökte efter en möjlighet att använda tomtmarken utanför verksamhetslokalen som Barn i stan hyr av MKB på Sevedsgatan 12. Tomtmarken var en sliten gräsmatta på ca 20-25 m². MKB har markerat att man är positiva så länge odlingen sköts ordentligt. Kolonilottens placering längs med Sevedsgatan, invid torget, visade sig vara en utmärkt plats för att få "kontaktyta" det vill säga att lära känna Seved. Längs med Sevedsgatan går eller cyklar många på väg till Lönngatan eller till Heleneholmsstigen. Möjligheten till slumpmässiga och spontana möten ökade samtidigt som de boende kunde följa kolonilottens utveckling.

Perioden april-maj 2009.

Anläggning av en Kolonilott

Den slitna befintliga gräsmattan togs bort och ersattes med ny jord. Det första som planterades i kolonin var ett skyddande pilestaket runt odlingen som flätades sidledes. Hela arrangemanget väckte nyfikenheten hos de boende på Seved. Under de första veckorna stannade dagligen ett tiotal personer och samtal uppstod, undrandes vad vi gjorde och varför?

Det blev en naturlig ingång att bjuda in till att delta i odlingen. Vanliga reaktioner var "- Det kommer aldrig att gå." och "- Det kommer att förstöras.", "- Ingenting på Seved får vara i fred." Varje natt som passerades utan skadegörelse blev ett samtalsämne, och ett *boendeengagemanget för pilestaketet* hade väckts. Boende på väg hem från skola och jobb började dagligen hälsa när de passerade förbi kolonilotten. Barn i stan och odlingen blev en del av vardagen på Seved, och så blev odlingen mycket påtaglig.

Perioden maj-juni 2009

Boendeengagemang och delaktighet

Kolonilotten blev etablerad på försommaren, och med pågående workshops kring odlingarna. Det var en stor synlig aktivitet runt odlingen. Barnen planterade sina frösådda rangliga tomatplantor och solrosplantor, pilestaketet hade etablerats och hade börjat få grönt bladverk. Förbipasserande boende stannade till längre stunder och samtalen kretsade runt vad som hade vuxit i odlingarna de senaste dagarna, vilka blommor som hade slagit ut. Boende berättade att de till och med hade ändrat väg till jobbet eller promenadrundan med hunden för att de tyckte att det var så trevligt att följa utvecklingen med kolonilotten.

Foton: Barn i Stans personal

Några av de "vanligtvis" förbipasserande boende, men även andra boende, kom med olika typer av både grönsaks- och blomsterplantor. Ryktet om odlingen spred sig och några hade till och med hämtat plantor från en släktings koloniodling. Många kom med fröpåsar till ärtor, blommor och bönor. Det lades till fröpåsar i brevlådan. En tidig morgon stod det sex tomatplantor på Barn i stans trappa från en anonym donator (de sex plantorna gav en skörd på 10,8 kg tomater). Ändrade vanor och rutiner för att följa kolonins utveckling eller att ordna donationer visar på att kolonilotten hade satt spår hos de boende och fanns kvar i deras tankar även efter att de rent fysiskt har passerat förbi kolonin. Odlingen hade påverkat dem och gett en klar respons i olika aktiva handlingar vilket var ett tydligt tecken på engagemang.

Odla på hårdgjord yta och på höjden

Koloniodlingen kom att bli större och med hjälp av pallkragar, vikbara trälådor, växte den runt hörnet av fastigheten. Mycket lämpligt var att väggen låg åt söder, för att optimera resultatet. Två pallkragar på varandra ger ett tillräckligt bra djup att odla de flesta grönsaker och på en hårdgjord asfaltsyta mot söderväggen kunde Barn i Stan odla följande i åtta pallkragar: tomater och sockerärter som bands upp mot husväggen, smultron och

jordgubbar, ringblommor och blåklint, paprikabuskar och basilika, chilibuskar och basilika, majs och jordärtskockor, varvat spenat, mangold, sallad, ringblommor, blåklint, dill, persilja och rädisor.

Barn i stan fick låna några av Kommuntekniks "odlingsfat", som vanligtvis använts för blomsterarrangemang, för att experimentera med stadsodling. De gav en ordentlig skörd av både olika bönor, ärter i ställningar samt och många pumpor som slingrade sig iväg genom häcken.

Kommunteknik lånade även ut en "odlingspelare", tillverkad av armeringsjärn och plastsäckar som fylls med jord, som gör att man kan odla på höjden. De används vanligtvis för blomsterarrangemang men kan likväl användas för odling av mat samtidigt som de är vackra. Under sommaren odlades en blandning av blomsterprakt och ätbart med ampelltomater och pumpor. Nästa säsong finns det planer på en smultronpelare då det är barnens favorit och ger bär hela sommaren.

Boendesamverkan på Kolonilotten

Aktiv närvaro

Odlingsansvarig var dagligen aktivt närvarande april till augusti med att anlägga, bygga upp och sköta om odlingen. Alla aktiviteter

Foton: Linnea Wettermark

Foton: Barn i Stans personal

runt odlingen blev synliga. Barn och boende var hela tiden välkomna att vara delaktiga i den pågående verksamheten även dagar då det inte var workshops kring odling. Det fanns alltid praktiska saker att göra, eller så kunde man bara komma och diskutera allehanda odlingsrelaterade ting.

Workshops (Odlingstillfällen)

Varje vecka var det en (eller två) förutbestämda odlingsdagar, främst med målgruppen barn och unga, men alla var välkomna. Boende i området deltog i odlingsdagarna, främst barn med mammor, studenter och "vanliga" boende.

Antal workshops med barn och boende blev totalt ca 40 tillfällen á 2-3 timmar.

Det är svårt att kvantifiera och följa verksamheten då den bygger på öppet deltagande. Under sommaren kunde ett barn komma och delta i odlingen oavbrutet under en hel eftermiddag. Ett annat barn kunde komma förbi och vattna i 5 minuter för att sedan bli distraherad, gå iväg och återkomma efter en timma för att hjälpa till med att rensa ogräs i 30 min. Ibland kunde det vara 15 barn och ibland bara 2 vilket gav både en ojämn aktiv närvaro i deltagandet och i pedagogiken, men de högintensiva stunderna gav en annan sorts närvaro. Det fanns alltid extra personal på Barn i Stan som kunde assistera den odlingsansvarige när det blev många barn.

Perioden juli-september 2009

Barnen hade under hela sommarlovet varit aktiva dagligen i odlingarna oavsett vilka dagar

vi hade workshops. Odlingen vid södervägen behövde mycket vatten och det var inte svårt att hitta en hjälpande hand. Det fanns ett kontinuerligt kösystem för att få vara den som höll i vattenslangen och kanske starta vattenkriget med sina kompisar eller syskon. Det planterades, såddes, plantor bands upp och stöttades. De på våren rangliga tomatplantorna hade blivit enorma och behövde både bindas upp och ansas. Solrosorna skulle bindas upp, en kompost startades och två gånger beskars pilestaketet både på höjden och på sidorna. Det var mycket puls på Seved under sommaren och i 30 graders värme och med musikanläggning målades alla pallkragar röda, av kvarterets barn och ungdomar.

Barn i stan hade under projektperioden två anställda med somaliskt ursprung som skapade mycket goda relationer i området. Många med somalisk bakgrund kom till Barn i Stan och en av kvinnorna brukade odla koriander i Somalia. Vi bjöd in henne för att så koriander på kolonin, några veckor senare kom hon med egna frön och sådde "en pallkrage koriander". Hon kommer att fortsätta odla koriander och många fler grödor på Barn i stan under nästa säsong. Vi har många exempel med odlare som kom med fröer från sina hemländer.

Detta är exempel på hur man oavsett kulturellt ursprung kan ha en relation till odling och detta är viktigt att ta fasta på. Det kom många boende som tidigare odlat i sina forna hemländer och förundrades över allt som går att odla i Sverige. Majsplantor, spenat, bönställningar, tomatplantor och chilibuskar förvå-

nade många. De som deltagit har förts tillbaka i tiden med mycket minnen, recept och livshistorier och det har framförallt väckt mycket glädje, inte minst över vad man kan göra i sitt eget bostadsområde: Seved. En pallkrage smultron och jordgubbar kunde ge otroligt mycket glädje för barnen.

Perioden oktober - november 2009

Under höstmånaderna skördade vi tomater som åts direkt, frystes in eller förädlades till chutney och marmelad. Spenat och mangold förvälades kontinuerligt och frystes in för vinterns matlag, liksom persilja, koriander, gräslök och dill. På skördefesten den 26 september bjöds det på egenproducerad soppa av bl a jordärtskocka och potatis. Timjan, oregano, rosmarin torkades och det gjordes pesto av basilikan. Chili, paprika, bönor, majs och ärtor tillreddes och användes.

Under november månad planterades bärbuskar som björnbär, vinbär och hallon. Jorden från pallkragsodlingen tillsammans med gödsel från ponnys i Folkets park blev grunden till vårens odlingsbäddar. Det byggdes ett inomhusväxthus för övervintring av chilibuskar och andra frostkänsliga växter och intentionen är att inomhusväxthuset ska bli klimatsmart.

En varmbänk byggdes enligt "Barn i stan -design" med gödseln från ponnyhästarna i Folkets Park vilket gav spirande asiatiska bladgrönsaker den 18 december när det var julfest och 10 cm med snö utomhus.

Effektfulla resultat av upplevelser

Att så frön, vårda plantan, vattna, binda upp tomaterna, odla och till slut plocka solvarma tomater, blev en spännande händelse för många. Upplevelser som skapade känsla för att bevaka, berätta och förklara för andra om odlingens olika små glädjeämnen. Barnens små rangliga solrosplanter exploderade och konkurrerade ut grannbalkongens parabolantenn – som i en slags symbolisk tävlan mellan teknologi och ekologi.

Smaker och sinnen

Smultron och jordgubbar är inte vanliga växter i en stad och speciellt inte när föräldrarna inte har erfarenhet av bären, som ofta inte funnits att tillgå i deras forna hemländer. En låda med smultron och jordgubbsplanter gav med liten insats en mycket stor utdelning av glädje, förundran och smakupplevelser. Det var stort för många barn att bara få plocka bär direkt från plantan. "Går det? Får jag?" Stökiga tonåringar kom och frågade om de fick ta en tomat eller en jordgubbe. Ett samtalsämne uppstod, en dialog kring smakupplevelser och vad som var godast, ledde till positiva erfarenheter.

Konkreta odlingsresultat och skördetid

Odlingarna var helt öppna så alla kunde när som helst plocka och skörda. Förvånansvärt lite togs av de boende trots att odlingen dignade av bönor och tomater. Barn i stans verksamhet skördade mycket under september och oktober för förädling och skördefest. Under våra verksamhetsdagar kom boende och frågade om de kunde plocka eller köpa några

tomater men de fick alltid ta några gratis. Likväl plundrades aldrig odlingen nattetid. Den 26 september hölls skördefest med över ett hundratal besökare som bjöds på smakprov från egenproducerad soppa av bl a jordärtskocka, potatis och örter.

Alla är vi lika - Integration genom odling

Alla oavsett ålder, kön och ursprung har känslor, åsikter, smaker, minnen om mat. I vår stora lilla värld använder vi alla lök, vitlök, tomater, majs, bönor, persilja och spenat vilket går utmärkt att odla i Malmö.

Alla har en relation till mat, stora som små och under sommaren har serber, perser, somalier, kineser, danskar, kroater, irakier, svenskar etc. i alla åldrar, berättat historier, om maträtter, recept, huskurer och festtraditioner från världens alla hörn. Inte minst kryddodlingen har skapat starka känslor och väckt minnen till liv. Några barn luktade på oregano och timjan och skrek spontant pizza. En serbisk kvinna luktar på kryddorna. Vid rosmarinen lyser hennes ansikte upp och efter en stund berättar hon. "Vi satte fast en rosmarinkvist på klänningen när det var bröllop. Stora fester, mycket glädje. Jag har inte tänkt på det på många, många år. Så gjorde vi. Rosmarin."

Under sommaren möttes kvinnor från Sverige, Serbien, Irak, Somalia, Romer, Iran, Kina, Danmark och från många andra ställen kring kolonilotten och diskuterade spenatrecept och olika sätt att tillreda "tomatsåser"! Odling av kulturväxter visade sig vara en enkel och mycket effektiv metod för integration och samtal över kulturella gränser.

Öppen och omhuldad

Det mest fantastiska av allt var dock att kolonin/stadsodlingen fått stå helt fredad, i ett socialt mycket belastat bostadsområde. Vi startade något som bäst kan beskrivas som "magiskt", som en del sa, eller som en äldre svensk utropade när han stannade till vid kolonin en sommardag: "Nu har fjärlarna kom-

mit tillbaks till Seved!"

Lokalt engagemang och positiv upplevelse av stadsdelen

Alla möten som skapats mellan människor från olika kulturer, oavsett kön och ålder och som bor och rör sig i området har varit mycket betydelsefulla och viktiga för att nå till människornas hjärta och hitta deras engagemang. Något så enkelt som att odla grönsaker, bär och kryddor gav väldigt starka och positiva känslor hos alla oavsett ålder eller ursprung. Ett intresse och engagemang för närmiljön skapades. Vårt syfte var att med små medel och på kort tid visa att ett bostadsområde kunde börja grönska och skapa ytterligare funktioner än bara boende. Platsen fylldes med omväxlande aktiviteter och meningsfull verksamhet, vilket är oerhört viktigt för att skapa delaktighet. Det gav en bärkraftig förankring här och nu, i hela bostadsområdet. Det har efteråt startats både formella och informella diskussioner och önskemål om att utveckla konceptet med stadsodlingen.

Verksamheten på Barn i stan har synliggjort andra möjligheter i närmiljön. Intresset för att odla har visat sig vara stort. Växtval och graden av användning av färska örter och grönsaker i den egna matlagningen har visat sig ha stor betydelse för skötsel och delaktighet. Det finns ett intresse hos brukarna för att odla kulturväxter som klarar skånskt klimat och för växthusodling. Ett gemensamt klimatsmart växthus kan kombineras med flera "privata" odlingar (öppna odlingar) för självhushållning.

Andra resultat av kolonilotten

Studiebesök på Barn i stan kopplat till odlingen

Förutom spontana möten, fanns också ett stort intresse att följa projektet och få se vad vi gjorde i området. Detta intresse ledde till en rad studiebesök och möten med det omgivande samhället, och här är ett urval av de som

Foto: Kinga Lezanska Sjölin

Foto: Linnea Wettermark

besökte oss:

Malmö stads rektorer, miljösamordnare i Malmö stad, pedagoger (förskolor och grundskolor i Malmö). Torslunda Försöksstation på Öland utomhuspedagogik för barn, SLU, Kinesiska och Kanadensiska borgmästare, Politiker, MKBs områdeschefer, alla anställda på Naturskolan, Eruf-eko projektet i Malmö stad, Stadsjord från Göteborg, Malmö museers alla pedagoger, Drömmarnas Hus - Rosengård, Miljöförvaltningen, Furuboda förening, Masters studenter på Hållbar stadsutveckling, Malmö Högskola, ISU- Institutet för Hållbar stadsutveckling, Holma folkhögskola.

Koloniodlingen uppmärksammades mycket i media, där vi var med i Radio P1, "Odling med stadsgrönt och flera tidningsartiklar".

Föredrag och seminarier

Den hållbara skolgården 25:e september

Naturskolan anordnade kursen "Den hållbara skolgården" för rektorer, lokalsamordnare och miljösamordnare inom Malmö stad. Syftet med kursen var att öka kunskapen för att ge möjlighet till en aktiv beställarroll av hållbara miljöer för barn och verksamhet. Kursen var totalt på fyra och en halv heldagar och finansieras av Malmö Stads satsning "Lärande för hållbar utveckling". Kursinnehåll se bilaga 2. Barn i Stans arbetsmetod med odling tillsammans med barn visades upp som ett gott exempel för utveckling av skolgårdar under en förmiddags studiebesök och föredrag.

Framtidens bostadsgårdar 11-12 november

Föredragshållare inom ämnet, Stadsodling och ekologisk hållbarhet; "bygga broar genom möten och förståelse över generationsgränser och mellan olika kulturer". Movium, ISU och SLU.

21 oktober stadsodlingsseminarium

Barn i Stan ordnade ett gräsrotsseminarium om stadsodling och erfarenheter från projektet, där lokala aktörer som föreningen Mykorrhiza och andra odlingsentusiaster/studenter var inbjudna. Syftet med seminariet var att belysa stadsodlares behov från ett gräsrotsperspektiv, skapa nätverk, identifiera "problem"/områden att arbeta vidare med för att utveckla konceptet med stadsodling. Hur vill man utforma avtal med kommunen eller fastighetsägare, om att bruka mark? Hur många år bör avtalen vara på för att känna engagemang för att t ex plantera perenner och bärbuskar.

Ett odlingsnätverk i en storstad

Barn i Stan har som samordnande aktör i december, startat ett lokalt odlingsnätverk på Seved med fastighetsägare MKB, Heimstaden, Newsec, Lasse Andersson och Hyresgästföreningen. Fastighetsägarna har blivit inspirerade av Barn i Stans odlingar och hur boendesamverkan har fungerat i bostadsområdet som helhet. I nätverket ingår även Förskolan Äpplet och fler fastighetsägare och bostadsrättsföreningar har visat intresse att ingå. En privat biodlare i området kommer att hjälpa till med att placera bisamhällen på Seved.

Foto: Linnea Wettermark

Under sommaren var det många boende som stannade vid kolonin och ville odla på sin innergård eller i anslutning till sin fastighet och frågade den odlingsansvarige om det var möjligt. Idén med odlingsnätverket är att samordna de som är intresserade av att odla och hitta modeller och system mellan de boende och fastighetsägaren så att detta kan bli möjligt. Barn i Stan har för avsikt och har fått förtroende av fastighetsägarna att ha den samordnade och drivande funktionen. Alla boende på Seved är välkomna att delta, och berätta vad de vill förändra, göra och odla på sin bostadsgård, därefter förs en dialog med deras fastighetsägare om vad som är möjligt. Alla andra odlingsentusiaster, föreningar i Malmö och omnejd är välkomna att delta i Barn i stans odlingsworkshops som kommer att pågå kontinuerligt under säsongen 2010.

Pilotprojekt för stadsodling på Seved

Barn i stan kommer att driva stadsodlingen

på Seved inom ramen för odlingsnätverket och sin egna verksamhet, där vi fortsätter med barnens koloniodling längs med Sevedsgatan och hörnet Rasmusgatan.

Inom odlingsnätverket finns förslag på ett pilotkvarter för odling på Sofiagatan 12-18 (se kap 4), gatsträckan är relativt kort och ägs sammantaget av sex fastighetsägare, varav två ägs av en av initiativtagarna till odlingsomställning. Han ser till de fördelar som kunnat härledas till Barn i stans odlingar i form av ökat boendeengagemang, välbefinnande och social samvaro. Det kan dessutom medföra en minskad kostnad för fastighetsskötsel. I sina fastigheter har han en engagerad fastighets-skötare, som kan vara en viktig nyckelperson i omställningen av Sofiagatan. Hon känner alla boende i sina fastigheter och grannarna, och har dessutom ett starkt intresse för miljö och odling. Det finns en bra dialog mellan fastighetsägarna på gatan och de vill gärna finna

metoder för att skapa en bättre boendemiljö. Förutsättningar och entusiasm finns för att skapa en grön oas, inte minst hos personalen på Förskolan Äpplet. En bilfri sträcka skulle få en oerhörd effekt på möjligheterna att skapa en lugn miljö som stimulerar till gemensam odling, lektytor för barn, frukt- och bärträdgård och grönsaks- och växthusodling.

Fastighetsägare som Lasse Andersson, MKB och Heimstaden ser möjligheter att utveckla idéer runt odling på sina förtomter, dvs platsen framför fastigheten som är minst tre meter bred och innergårdar med integrerade växt-hussystem, se kapitel 3.

Med odlingsnätverket kan man på sikt nå de olika 28 fastighetsägarna i området och kanske skapa förutsättningar att få grönskande harmoniserande förtomter längs med Rasmusgatan och Jespersgatan ner till Lantmannagatan. Det kan bli prunkande, grönskande och matproducerande förtomter som binder samman östra och västra Seved i två gröna stråk.

Grönska i städerna innebär många väldokumenterade positiva effekter både för människors hälsa och för miljön. Vi nämner endast några då det primära fokuset i analysen inte har varit att belysa det. Mer grönska i städerna binder luftföroreningar och skapar hälsosamma miljöer.

Positiva effekter av stadsodling

Grönska tar upp och använder regnvatten. Detta medför mindre belastning av dagvattenhantering på reningsverken vid kraftiga regn. Det bevarar också luftfuktigheten i staden samt kyler ner staden och förhindrar därmed den alltmer omfattande uppvärmningen av städerna. Livsutrymmet för insekter och andra djurs möjligheter att leva i städerna ökar. Människors välbefinnande ökar av att se och att röra vid grönska dagligen.

Matproduktion i städerna innebär dessutom en ytterligare aspekt som inte tas upp så ofta. Lusten att äta ökar om man vet att den kommer från ens egen odling där man hjälpt till.

Foto: Personal Barn i Stan

Foto: Emma Pålsson

Genom att ge barn positiva upplevelser av odling och skörd, att konkret se, känna, lukta och smaka ger en relation och känsla till det vi skördar. Denna relation ger möjlighet för barnen relatera och förstå matens värde som förhoppningsvis lägger grunden för hälsosamma värderingar.

Lena Israelsson, en känd grönsaksodlare, gjorde tillsammans med FOR, Fritidsodlarnas riksorganisation, ett försök i Stockholm för att se om grönsaker odlade i staden innehöll höga halter av hälsofarliga ämnen. Försöket

visade att det går bra att äta stadsodlat, men att odlingen bör vara längre bort än 20 meter från hårt trafikerade vägar. (Wirén, 2005).

Stadsodling av mat kan på längre sikt bli en vardaglig och naturlig del eftersom tillgången på importerade grönsaker året runt kommer att bli sämre i och med climateffekterna och dyrare transporter. Att ta tillvara på miljön i städerna är därför något som är positivt ur många aspekter. Tips på länkar finns i källhänvisning.

Sammanfattning:

Kolonilotten har varit en viktig motor i att skapa ett rum för aktiviteter som alla kan delta i. Barn och gamla har mötts på gemensamma grunder, nämligen i lusten att odla, och att prata runt allt som rör sig runt odling och mat, och har då kunnat bidra med sina olika kunskaper och erfarenhet. Genom aktiviteterna har också personer bildat nätverk, något som är viktigt för att skapa förankring av de insatser som görs.

Genom att valet av ett centralt rum har många spontana möten skapats, delaktighet och synlighet har varit viktigt. I centrum av Seved har skapades en grön oas mitt i stan något som signalerade förändring och växtkraft.

Det är viktigt att ta fasta på är att många aktiviteter inom Barn i Stan befruktade varandra. Kolonilotten blev ett sätt att fånga upp besö-

kande och nyfikna. Ett rum för dialog skapades. Och många andra aktiviteter inom Barn i Stan kunde genomföras därför att samtliga verksamheter lockade till sig olika målgrupper.

Genomförandet av kolonilotten krävde givetvis en odlingsansvarig som också kunde hålla i workshops och bistå med kompetensen men odlingarna i sig krävde inte mycket resurser och erfarenheterna från detta projekt kan i många fall överföras till andra urbana odlingsprojekt. Men utan bistånd från andra aktörer skulle det antagligen blivit svårare.

Även arbetet kring odlingarna, matlagningen, och sammanhållningen som uppstått från allas gemensamma erfarenheter av kolonilotten, har varit viktiga. Inte minst all den motivation och lust till att faktiskt genomföra en förändring av området.

Foto: Monica Grönlund

3.1 Minskad energianvändning

Den totala energianvändningen i Malmö har minskat från 1990 till 2006. Energianvändningen år 2006 uppgick till 6827 GWh. Trots en betydligt större befolkning idag, är det ca 3 procent lägre än 1990. Det innebär att energianvändningen omräknat per person minskat med ca 18 procent sedan 1990.

Användningen av eldningsolja i Malmö minskade med 80 % från år 1990 till år 2006.

Elanvändningen har ökat med 4 % under samma period. Användningen av bensin och diesel har ökat med 6 % och användningen av fjärrvärme har ökat med 4 % under perioden 1990-2006. Användningen av naturgas har varit relativt konstant. Fjärrvärmen baseras på naturgas, avfall, spillvärme och biobränsle. När nu utbyggnaden av SYSAV och Öresundsverket står färdig domineras värme- och elproduktionen av dessa anläggningar. Andelen naturgas kommer att öka och mindre produktionsanläggningar kommer att minska i betydelse.

Fjärrvärme och el

Produktionen av fjärrvärme var under 2008 baserad på avfall till SYSAV, naturgas och olja till Heleneholmsverket, biobränsle till Flintrännans fjärrvärmecentral (FFC) samt industriell spillvärme från Evonik Norcarb AB (f.d. Nordisk Carbon Black) och el/avloppsvatten vid Sjölanda värmepumpar. SYSAV ägs av fjorton kommuner i södra Skåne. De övriga anläggningarna förutom Evonik ägs av E.ON. SYSAV har under senare år ökat sin andel väsentligt och svarade 2008 för mer än hälften av produktionen. Jämfört med föregående år var andelarna ungefär oförändrade för övriga enheter utom Sjölanda värmepumpar som minskade sin andel. När Öresundsverket tas i drift 2009 kommer Sjölanda värmepumpar och FFC att förlora sin betydelse. Heleneholmsverkets betydelse väntas också minska i framtiden. Fjärrvärmenätets enheter nyttjas även för elproduktion, främst vid SYSAV. Öresundsverket

uppförs med tanke på storskalig elproduktion och samtidig värmeproduktion.

Vindkraft

Vindkraftsparken Lillgrund är Sveriges hittills största satsning på vindkraft. Parken producerar 0.33 TWh el per år, vilket motsvarar hushållsel till 60 000 hem. Vindkraftverket Boel i Norra Hamnen förser Bo 01-området med el. Nya vindkraftverk planeras i Norra Hamnen. Studier pågår också för att utreda möjligheterna för mer småskaliga urbana vindkraftverk.

Solenergi

Malmö är den kommun i Sverige som satsar mest på solenergi. Under de senaste åren har ett stort antal anläggningar installerats främst av serviceförvaltningen i bl. a. skolor, äldreboenden, utomhusbad, museum och industribyggnader. På Sege Park installerades sommaren 2007 Sveriges största och mest spektakulära solcellsanläggning. Den har en total yta på 1 250 kvm och en topp effekt på 166 kW.

Föreningen Solar Region Skåne är ett samarbete mellan Malmö stad, Energikontoret Skåne och Lunds Tekniska Högskola, och verkar för en ökad användning av solenergi. Målet är att göra Malmö till ett ledande solenergicenter i Norden.

(Malmö stads Energistrategi 2009)

Energianvändning på Seved

Seved har 4 300 invånare med 28 olika fastighetsägare varav MKB står för halva beståndet. Här finns också ett flertal olika fastighetsbolag och privata fastighetsägare för hyreslägenheter samt ett litet antal bostadsrättsföreningar. Alla fastigheter är kopplade till fjärrvärmenätet.

Energiförbrukningen i flerfamiljshusen är mångfacetterad och består av värme till uppvärmning av huset och till uppvärmning av

varmvatten, elförbrukning, dels el till fastighetsens gemensamma ändamål samt hushållsel i lägenheterna. Det är svårt att ge en beskrivning av hela bostadsområdets energiförbrukning då varje fastighets enskilda förbrukning skiljer sig avsevärt.

I den här rapporten har tre fastighetsägare valts ut för att exemplifiera och presentera bredden av bostadsområdet. Det är en privatperson som äger två fastigheter (36 lgh), Heimstaden som äger fyra fastigheter (110 lgh) samt MKB med fjorton fastigheter (566 lgh). De har valts ut för att de representerar bredden av små och stora fastighetsbolag på Seved. Förvaltarna/ägaren har intervjuats kring olika aspekter på energianvändning och åtgärdsförslag.

Grundfrågan till de olika fastighetsägarna har varit "Hur arbetar ni med att minska energianvändningen i era fastigheter?" Utifrån detta har följdfrågor utvecklats för att få klarhet i vilka problem och möjligheter som dessa upplever eller faktiskt stött på. Intervjusvaren har skrivits ihop till en sammanfattande text som beskriver situationen för fastighetsägaren och dess lägenhetsbestånd.

Exempel på fastighetsbestånd och energianvändning

Privat fastighetsägare (2 fastigheter, 36 Lgh)

Fastighetsägaren är intresserad av energibesparingar så länge det är ekonomiskt försvarbart på lång sikt. De två bredvidliggande fastigheterna ska under det kommande året byggas ihop och få en gemensam entré och trapphus, "resterande entrén" kommer att byggas om till en lägenhet. Fastigheterna blir kompaktare och kommer att minska sina energiförluster per ytenhet. När ombyggnationen av fastigheterna är klara, kommer värmesystemet att justeras. Vid nyinköp av till exempelvis kyl, frys, tvättmaskiner och belysningsarmaturer köps alltid den produkt på

marknaden som drar minst energi.

(Lasse Andersson, privat fastighetsägare)

Heimstaden (4 fastigheter, 110 Lgh)

Heimstaden arbetar med att minska sin energiförbrukning i hela sitt fastighetsbestånd genom att exempelvis justera värmesystemen och att successivt uppgradera tekniska produkter och andra applikationer till att bli mer energibesparande.

Den totala energiförbrukningen styrs av brukarnas beteende och det är svårt för fastighetsägaren att påverka. Heimstaden har inte planerat in några speciella energiåtgärder för sina fyra fastigheter på Seved.

(Evert Rydell, förvaltare, Heimstaden)

MKB (14 fastigheter, 566 Lgh)

Seved sticker inte ut på något sätt utan behandlas på samma sätt som MKBs andra bostadsområden. Den största posten är värme, och där går i medel ca 1/3 till varmvattenproduktion, även om variationerna kan vara betydande. Användningen av varmvatten är styrt av antalet boende i lägenheten, men uppvärmningen av husen och användningen av fastighetsel styr fastighetsägaren över. Fastighetsel används till det gemensamma som tvätt, tork, ventilation, pumpar och belysning. Den är nästan lika stor som förbrukningen av hushållsel, som styrs helt av kundens beteende.

MKB arbetar med att minska energianvändningen på flera olika sätt. Det som hittills gett bäst resultat är driftoptimering, när värmesystemen justeras så att inomhustemperaturen håller sig konstant kring 21° C. Om det finns fläktstyrd ventilation försöker man installera så effektiv utrustning som möjligt för att dra ner på värmespillet och kunna återanvända energi. Andra områden är energieffektiv belysning i trapphus och garage. Tvättmaskiner och torkskåp byts kontinuerligt ut inom

hela MKBs fastighetsbestånd, liksom torkutrustning, t ex kan ett byte av gamla torkskåp till kondensorskåp minskar elbehovet till en femtedel.

MKB förbereder sig på att i framtiden kunna debitera enskilda hyresgäster för varmvattenförbrukningen. Vid stambyte monteras mätare för varmvattnet på varje lägenhet. Idag har MKB inga planer på att debitera individuellt.

MKB anser inte att det ger någon direkt nämnbar vinst att individuellt debitera uppvärmning per lägenhet. Det leder snarare till en fördelningsproblematik och anser att det nuvarande systemet är minst orättvist. MKB har genomfört vattenbesparande åtgärder i hela beståndet. Genom att alla får samma flöde i kranar och duschar uppnås både ökad rättvisa och en mindre varmvatten- och energianvändning.

(Egon Lange, driftchef och energistrateg och Andreas Boström, driftanalytiker, MKB)

Energieffektivitet och förbrukning – tekniska eller sociala utmaningar?

En del fastighetsägare kan uppleva att trots deras goda intentioner, så spelar brukarbeteendet stor roll för fastighetens totala energiförbrukning. Värme och varmvatten ingår i hyran men upplevs som "gratis".

Egon Lange, MKBs driftchef och energistrateg, menar att har man ett injusterat värmesystem på en konstant inomhustemperatur på t ex 21° C ger det nöjda kunder som vanligtvis inte rör sina radiatorer i lägenheten. Med rätt temperaturinställning från början kan fastighetsägarna påverka brukarbeteendet. När det gäller vattenförbrukningen kan den minskas genom installation av snålspolande produkter och regelbunden översyn så att det inte finns droppande kranar. Varmvattenförbrukning beror till stor del på hur många personer som bor i lägenheten, Seved består till 70 % av en-

och tvårumslägenheter men har en varmvattenförbrukning som motsvarar medelanvändningen för Malmö.

Det finns socioekonomiska aspekter som påverkar boendet och energibeteendet. De fastighetsägare som beskrivits i rapporten är aktörer som generellt sätt är mycket aktiva och tar sitt förvaltaransvar och ska inte ses som ett representativt underlag för alla fastighetsägare på Seved. En allmän bild är att det finns en stor skillnad i förvaltaransvar i området, en del bättre rustade än andra att möta framtida behov och utmaningar.

Vad gäller social hållbarhet och socioekonomiska villkor för området är de belysta i andra rapporter. Bland annat i Turning Seved, se bilaga 1. Där man bland annat beskriver boendesituationen i området:

"Boendet i stadsdelen är segregerat och vissa områden präglas av ett socialt utanförskap. Nästan 70 % av bostäderna består av smålägenheter på ett eller två rum och kök. Detta bidrar till hög omflyttning där flyttfrekvensen är tre gånger högre än genomsnittet för Malmö. Andelen trångbodda barnfamiljer är dubbelt så hög i stadsdelen som i Malmö totalt sett. Antalet hemlösa barn i stadsdelen har ökat mellan år 2007 och 2008 från 32 till 55 barn. Ökningen antas bero på en hög andel anhöriginvandring där många flyktingfamiljer flyttat in till släktingar i stadsdelen och därefter inte kunnat bo kvar hos släktingarna och av den anledningen blivit hemlösa." (*Turning Seved*, s. 3)

Energiförbrukningen per lägenhet kan vara mycket stor, eller mycket liten. Fastighetens totala energianvändning påverkas av många faktorer men en tydlig sådan är hur man faktiskt bor – trångboddhet, stor omflyttning, socioekonomiska problem, dåligt boendeengagemang bidrar till sämre förutsättning för att överhuvudtaget kunna klara av att förändra

beteendet eller åstadkomma varaktiga förändringar.

En slutsats är att med social problematik, en stor omflyttning och många små fastighetsägare med små resurser att möta den belastning som finns, och även ett kortsiktigt ekonomiskt tänkande, skapas en obalans även vad gäller förmågan att klara utvecklingen mot en smartare och mer klimatanpassad energianvändning.

Information och utbildning till hyresgästerna är viktigt för att uppnå en minskad energiförbrukning. Men antagligen behövs ett mycket mer gediget pedagogiskt angreppssätt. Avsaknaden av ekonomiska incitament skapar också lite förståelse för hur energianvändningen påverkar hushållens ekonomiska situation. Motivationen till att minska energianvändningen bör hänga ihop med någon typ av vinst för den enskilde och även för fastighetsägaren.

Sammanfattning:

- De tre fastighetsägarna som ingått i studien, MKB, Heimstaden och privat fastighetsägare Lasse Andersson, arbetar systematiskt med att minska sin energiförbrukning. Fastigheternas energiförbrukning sticker inte ut jämfört med resterande Malmö.

- Trångboddhet och socioekonomiska aspekter har en koppling till energianvändningen i form av t ex ökad varmvattenförbrukning.

- Hyresgästerna är inte alltid medvetna om sin egen möjlighet att påverka, eller har inte något intresse av att spara energi eftersom energikostnader ingår i den ordinarie hyresavgiften.

Förslag på åtgärder:

- Komma till rätta med oseriösa fastighetsägare, att de tar sitt ansvar och ser långsiktig ekonomisk hållbarhet med nöjda hyresgäster, injusterade värmesystem och välskötta fastigheter.

- Skapa Klimatinformatörer! Använd de lokala resurserna, någon boende som utbildas inom energifrågor och brukarbeteende. Dörrknackning är en påverkbar metod. Viktigt med lokal kännedom och språkkunskaper.

- Skapa klimatsmarta barn! Barn är den viktigaste målgruppen, de är framtiden och kan påverka resten av familjens brukarbeteende.

- Uppmuntra studiecirkelar i energi och klimatfrågor och energibesparingsåtgärder.

- Fastighetsägarnätverket, där nästan en tredjedel av områdets 28 fastighetsägare ingår, kan användas för att informera om energifrågor. Bjud in kommunens energirådgivare och andra lämpliga aktörer. Ge förslag på hur fastighetsägare kan få hjälp med sin energisituation samt hjälp med att ta fram information till boende om brukarbeteende.

- Information och kunskap till hyresgästerna för att medvetandegöra om hur man i sin vardag kan minska sin energikonsumtion och ställa om för att leva mer klimatsmart. Sprid information muntligt för att även nå analfabeter.

Foto: Malmö Museér

3.2 Lokal produktion av förnybar energi

Vindkraft

Vindsnurror i stadsmiljö är avhängigt av om det finns någon bra placering i relation med tillräckliga vindförhållanden för att uppnå lönsamhet. Det är en ekvation som oftast är svår att uppnå i en stad. Serviceförvaltningen har ett pilotprojekt med ett litet urbant vindkraftverk på Augustenborgsskolan, den anses främst vara ett pedagogisk verktyg i lärandet för hållbar utveckling. En utvärdering av projektet kan bli användbar i framtiden för Seved. *(Anders Elmqvist, Serviceförvaltningen)*

Biologiskt material som energiresurs

Biogas från rötning av biologiskt material tas upp i kapitel 7 som behandlar "Kretsloppsanpassning av avfallshanteringen inklusive insamling av organiskt avfall".

Kunskaperna om att integrera förnybar energiteknologi i fastigheter liknande de inom Sevedsområdet måste sägas vara goda. Malmö stads olika förvaltningar, inte minst Stadsfastigheter vid Serviceförvaltningen, har stor erfarenhet av olika metoder för att producera förnyelsebar energi. I befintlig bebyggelse vad gäller de flerfamiljshus som finns på Seved är solvärme en av de mest realistiska och genomförbara förnyelsebara energislagen. Det finns en stor kompetens inom området hos bl a Solar Region Skåne. MKB har främst demonstrationsprojekt med solceller på Gullviksborg.

Genom samtal med MKBs miljögrupp och driftanalytiker har vi lyft förutsättningarna och möjligheterna att använda förnyelsebar energiteknik inom fastighetsbeståndet. Resonemang har förts runt möjligheten att främst använda solpaneler och solceller, nedanstående är sammanfattningar av tekniska och funktionella möjligheter att använda respektive metoder.

Solpaneler

För att få maximal effektivitet i ett solvärmsystem, placeras panelerna i söderläge och i en lutning på ca 45 grader (i södra Sverige). Detta system ger mest kWh värme per installerad kvadratmeter solpanel, under förutsättning att man kan använda all tillförd värme. Nackdelen är att systemet då blir så litet att det endast tillgodoser en bråkdel av systemets värmebehov eftersom en stor majoritet av värmen tillförs när behovet är som lägst, dvs under sommarhalvåret. För att installera större system brukar man lagra värme i tankar och/eller välja en högre lutning på panelerna. En högre lutning innebär att mindre effektivitet när solen värmer mycket men en något högre effektivitet när solen värmer mindre.

Förutom lutningen på solpanelen påverkas effektiviteten av vilka temperaturer det finns i systemet. I ett system som huvudsakligen är till för varmvattenproduktion bör solpanelerna ge minst 60° C, vilket innebär att de inte kan användas under vinterhalvåret oavsett vilken lutning de har. Om temperaturen från panelen inte behöver vara över 20° C, kan en vertikal panel däremot ge tillskott över större delen av året. En kombination där en vertikal solpanelen används till varmvatten sommartid, uppvärmning vår och höst och enbart till att hålla t ex ett växthus frostfritt vintertid skulle möjligen vara ett bra sätt att maximera nyttan. Risken är att systemet blir för komplicerat och känsligt för driftstörningar. *(Andreas Boström, Driftanalytiker)*

Solceller

Solceller, som producerar el, blir endast ekonomiskt lönsamma om man använder all el själv lokalt och inte ansluter sig till elnätet. Blir det ett överskott på el kan det ackumuleras i en tank och värma vattnet men värmen uppstår i huvudsak på sommaren när efterfrågan är som lägst. *(Andreas Boström, Driftanalytiker)*

Bostadsområdet som energiresurs?

Vid samtal med förvaltare och driftchef om fastigheternas energianvändning har diskussioner förts om hur kan man vända på begreppen och använda fastigheterna som en resurs? Finns det spillvärme som kan användas? Kan de kopplas till odling, till ett växthus?

Det finns spillvärme att tillgå i befintliga inrättningar som har tvättstugor med utgående varmvatten, energi från torkutrustningar, som torktumlare och torkskåp. De är främst intressanta då tvättstugorna är på markplan då värmeförlusten blir mindre. Nackdelen med tvättstugor är att de bara används dagtid och till ett växthus vill man ha en konstant tillförsel av värme dygnet runt och främst på vinterhalvåret. Spillvärmerna från frånluftsventilation har oftast utblås några våningar upp och är svårt att leda ner till växthus vilket medför att 40-50

% av värmen förloras.

Ett intressant alternativ finns hos MKBs bestånd, en kabelcentral i en källare, som avger ca 40°C konstant värme. Innergården vid fastigheten har en optimal yta för växthus, en murad södervägg och ena kortsida blir mot en husvägg vilket ger en bra värmeisolering. Det finns plats för ett ca 35 kvm stort växthus och enligt MKBs driftchef kan det vara ett intressant projekt. Förutsättningarna ses i nuläget som ett intressant alternativ och MKBs driftanalytiker kommer att utreda möjligheten. Alternativet är än mer intressant då en del av de boende i fastigheten har varit aktiva i Barn i stans koloniodlingar under sommaren. Det finns en vilja, kapacitet och kunskap att sköta om ett växthus på innergården. (*Egon Lange, driftchef och energistrateg på MKB*)

Odlingsreflektion

"Muskelkraft är också en förnybar energikälla som byggt upp odlingen."

Foton: Linnea Wettermark

Returvärme från bostäder

Bostadsområdet kan ses som en resurs där de befintliga inbyggda systemen kan vara en tillgång som kan återanvändas.

Hela bostadsområdet är kopplat till fjärrvärmesystem och när fastigheten har värmts upp finns det restvärme som går tillbaka. Det finns beprövade system på marknaden för att använda restvärme till att värma t ex trottoarer eller ett torg som sedan ansluts tillbaka till systemet. Vanligtvis används en slinga i marken som gör att asfalten blir frostfri och används detta t ex utanför Malmö stadsteater. Systemet kostar inte så mycket per kvm under förutsättning att det redan finns fjärrvärme i fastigheten.

Tänk om restvärmen kunde användas till att värma upp växthus, uterum, aktivitetsytor i bostadsområden. För att få frostfritt på 3,2° C behövs det inga större mängder kWh. Det finns returvärme tillgänglig på 40-45° C vilket möjliggör att det är fullt möjligt att även driva varmare växthus året runt. Det finns kommersiella odlare som driver växthus med direkt inköpt fjärrvärme och det finns redan färdig utvecklade alternativ både för markvärme eller växthusodling.

”Det är intressant att se på restvärmen från ett bostadsområde, det är ett helt nytt spännande område” menar Per Rosén, tekn. doktor, Affärs- och teknik utveckling E.ON. Per är intresserad av att utveckla konceptet för urbana växthus uppvärmda av restvärme från fjärrvärmenätet.

(Per Rosén, tekn. doktor, Affärs- och teknik utveckling E.ON)

Sammanfattning

Det har förts förutsättningslösa samtal med MKBs miljögrupp och driftanalytiker om möjligheterna med att använda förnyelsebar energi i fastighetsbeståndet. Det finns möjligheter att integrera nya tekniska lösningar för att skapa långsiktig hållbarhet i området och bli mer effektiv i användningen av energi som tillförs och går ut från området.

Solceller som producerar el lokalt är fortfarande för kostsamt även om teknikutvecklingen går snabbt och kan integreras med olika tekniska applikationer i fastigheter eller i området.

Förslag på åtgärder:

- Installera vertikal solpanel för varmvatten sommartid, uppvärmning vår och höst och till att hålla ett växthus frostfritt vintertid.
- Integrera teknik som utvinnet spillvärme från olika energikällor i området, t.ex. returvärme från husens användning av fjärrvärme och koppla utventilation från olika maskinrum i området till växthusodlingar.
- Pröva erfarenheter från andra områden med urban vindkraft, kanske kan man driva smärre maskiner och ventilation, eller andra applikationer i området tillsammans med solceller.
- Utveckla koncept för urbana växthus tillsammans med fastighetsägarna.

trafikmiljö

4. Förbättrad trafikmiljö för gående, cyklister och bättre kollektivtrafik

Trafikmiljö på Seved – området anpassad till bilen

Trafikmiljön på Seved är tydligt anpassad för biltrafik och det är till och med mycket svårt att cykla lagligt i bostadsområdet. Seved består av ett nät av enkelriktade gator med bilparkeringar på en sida av gatorna. Frågan är om detta trafiksystem återspeglar innehavet av bilar i området och om det finns ett behov av detta. Eller om det snarare bidrar till genomfartstrafik som är onödig på olika sätt och som skapar otrygghet, snarare än tillgänglighet.

Det är tydligt att cykling sker på trottoarer och mot enkelriktning. Det finns heller ingen naturlig cykelled in till Sevedsplan som binder ihop bostadsområdet med den förbipasserande cykelleden Heleneholmsstigen. För

gångtrafikanter uppstår många situationer där man måste korsa vägar. Områden som skulle vara naturliga rum för gångtrafik är istället anpassade till biltrafiken. Miljön är heller inte anpassad till funktionshinder, då många trottoarer har höga kanter som är svåra att ta sig upp på med rullator eller rullstol.
(samtal med boende, näringsidkare och trafikanter)

Seved är planerad för biltrafik och Jespersgatan är enkelriktad (blå pil, se kartbild nedan) och ansluter till Lantmannagatan.

En boende på Jespersgatan som ska cykla till Heleneholmsstigen måste leda cykeln längs med hela Jespersgatan eller cykla runt bostadsområdet via Köpmansgatan, Rasmusgatan och Sevedsgatan för att komma till Jespersgatan i rätt färdriktning. Följden blir att de flesta väljer att ta den snabbaste vägen antingen genom att cykla på Jespersgatan i motsatt riktning mot bilarna eller på trottoa-

ren bland gångare. Jespersgatan har dessutom extra stor belastning av passerande cyklister från Augustenborg och varuhuset ÖB som skall vidare till Heleneholmsstigen.
(samtal med boende, näringsidkare och MKB)

MKB har tillsammans med konsultföretaget Atkins undersökt olika cykellösningar för området. På Jespersgatan föreslås en liknande lösning som på Sorgenfrivägen, en heldragen linje för cyklister, som ger cyklister en egen fil i motsatt färdriktning till bilarna. Det skulle kunna vara en bra trafiksäkerhetslösning för alla: cyklister, bilister samt gångare. MKBs och Atkins förslagsutredning av området kommer att presenteras i januari/februari 2010.
(Håkan Andersson, Förvaltare, MKB)

Med bil kan man köra in på Seved från Lantmannagatan på Rasmusgatan och det är en lång enkelriktad raksträcka som lockar unga

mopedister och motorcyklister att accelerera snabbt från Lantmannagatan och ner till Sevedsplan för att vända och accelerera tillbaka mot enkelriktad trafik. Infart från Ystadvägen till Sevedsgatan har farthinder som dämpar hastigheterna, men biltrafik skapar en barriär mellan torget och affärsrörelserna längs med Sevedsgatan. För fotgängare är trottoarerna breda men det är svårt att känna sig trygg vid övergång av en gata. Det beror på många faktorer, exempelvis dålig sikt, bilparkering som skymmer sikt och "stötkig trafikmiljö".

Sevedsborna har relativt bra kollektivtrafikförbindelser med gångavstånd till busshållplatser på Lönngatan, Lantmannagatan, Ystadvägen och Nobelvägen samt nära till busstationen Södervärn.

Under sex månader har Barn i stan varit i en daglig dialog med boende på Seved. Samtal

har förts med affärsidkare och fastighetsägare och de mest påtagliga allmänna önskemålen som kan härledas till trafikmiljön har summerats här nedan.

Ett levande torg och lugnare bostadsområde

Sevedsborna och näringsidkare önskar ett levande torg med uteservering, torghandel och ökad handel i affärslokalerna på Sevedsgatan. Förslaget bygger på idén med ett bilfritt torg så näringsidkarna på Sevedsgatan blir integrerade med torget det vill säga Sevedsplan. Det har tidigare varit aktuellt att stänga Sevedsgatan för biltrafik vid Sevedsplan, det stötte på hinder, går det att på annat sätt fysisk utforma trafikmiljön så att torget och näringshandeln blir mer sammanhängande? Ett spår att arbeta vidare på är att undersöka möjligheten att vidga torget genom att stänga gatan som går längs med Sevedsplan. Det skulle

innebära större möjligheter för att integrera grönska på torget med fasaden på fastigheten Frukten. Risken med det förslaget kan vara att det medför en ökad trafik på Sevedsgatan som förstärker känslan av barriärer för näringsidkarna och torget.

Boende efterstavar ett lugnare och tryggare bostadsområde, vilket påverkas av många olika parallella faktorer. Trafikmiljön är en viktig grundfaktor för hur en stadsmiljö upplevs och fungerar. Seved består av många enkelrikade smågator där inte alla "behövs" utifrån tillgänglighetsperspektiv. Om en gatusträcka stängs och det istället bildas ett gemensamt grönt utrymme för de boende mellan fastigheterna, kan det bidra till att skapa ett helt nytt klimat i bostadsområdet.

Pilotkvarter för odling Sofiagatan nummer 12-18

Ett odlingsnätverk mellan fastighetsägare på Seved har byggts upp under 2009 (läs mer under kap 2) som har till syfte att genom odling öka grönskan och boendeengagemanget i området. Detta vill man åstadkomma genom att avsätta markytor för de boende som har visat intresse och engagemang att skapa och sköta odlingar. En av dess aktiva aktörer är en fastighetsägare på Sofiagatan (Frukten 9 och 4) som kommer att använda sina tomtmark till odling för sina boende.

Mitt emot hans fastigheter, har förskolan Äpplet (Sofiagatan 17) sina lokaler med 40 barn i ålder 1-5 år. Personalen på förskolan Äpplet välkomnar förslaget och är intresserad av alla förbättringsåtgärder från dagens situation. Idag har de inga bra fungerande utemiljöer för barnen att leka på utan måste transportera sig till grönytor. Under sommaren 2009 var de dagligen på Barn i stan koloni-odling och personalen ser gärna att de själva skulle kunna ha en egen odling.

Ett bilfritt Sofiagatan 12-18 (se kartbild och gatufotografi) och grönytor i direkt anslutning till förskolans verksamheten skulle ge positiva effekter. Det skulle öka välbefinnandet för både barn och personal beträffande säkerhet, hälsa och lekmiljö. På Rasmusgatan finns ytterligare ett dagis som är i akut behov av förbättrad utemiljö. Fastighetsägare har kommit med egna förslag om att upplåta privatmark för att förbättra utemiljön för barnen i området.

Med gröna oaser mellan fastigheterna med lektytor för barn skapas en mycket attraktiv och hälsosam miljö. Kan gatan stängas och trottoarkanterna "suddas", och anpassas till gående och funktionshindrade, frigörs mycket ytor och många möjligheter. Det finns en mycket god ton mellan fastighetsägarna i området och dagisverksamheten och förslaget är

värt att utveckla i odlingsnätverket.

Ett förslag är att under en odlingssäsong prova att stänga av Sofiagatan provisoriskt för odling. Fastighetsägarna odlar sina förtomter till fastigheterna och på den avstängda gatan kan olika typer av odlingsmoduler användas som t ex pallkragar, odlingsfat, odlingspelare o dylikt. Det finns mycket vackra, mobila träd som kan placeras ut och avskärma gatan från trafik.

(samtal med boende, Lasse Andersson, Förskolan Äpplet, Håkan Andersson MKB mfl)

Sammanfattning:

Trafikmiljön är dimensionerad för bilkörande, när det egentligen skulle behövas betydligt bättre och anpassade lösningar för gång och cykel. Enkelriktningarna skapar osäkerhet, parkeringar på gator skymmer sikt och tar plats från behövliga rum för grönska och aktiviteter anpassade till de boende och affärsidkare.

Förslag på åtgärder:

- En cykellösning på Jespersgatan är ett måste ur trafiksäkerhet för cyklister och gångare. Det är dessutom en fråga om tillgänglighet till Malmös centrum, det ska vara lätt att ta sig fram med cykel.

- Alla åtgärder för att stimulera till cykling är bra! Se generellt över cykellösningar i hela bostadsområdet. Cyklister vill ha enkla leder till Helenholmstigen som förbinder Seved med Södervärn.

- Ett bilfritt torg, antingen Sevedsgatan mot affärsidkarna eller på andra sidan av torget mot fastigheterna Frukten.

- Ett levande, grönskande och näringslivsintegrerat torg

- Stäng av biltrafik på Sofiagatan 12-18, skapa pilotprojekt för lugnare bostadsområde med odling och mindre biltrafik.

Sofiagatan nummer 12 till 18

dagvatten

5. Klimatanpassning och lokalt omhändertagande av dagvatten

Vatten i en stad har alltid skapat både problem och möjligheter. Vatten tar alltid vägen någonstans och på något sätt – ibland med dramatiska konsekvenser som översvämningar. Ju mer staden har fått ytor som är hårdgjorda har behovet av att leda bort överflödigt vatten ökat. Oftast i modern samhällsbyggnad har man valt att lösa dagvattenhanteringen genom underjordiska rör som på olika sätt lett bort vattnet. Problemet har varit att dimensionera för alla väder och för att hantera föroreningar. Att det faktiskt också är kostsamt att investera och underhålla dessa system, vittnar många kommuner om idag, inte minst när det gäller att klara underhållsberget av gamla ledningar för framtiden.

Synsättet att "gömma undan" vattnet har saktat förändrats då vattnets egna egenskaper genom öppna dagvattensystem använts mer för att såväl rena, skapa trivsel, minska kostnaderna och bidra till ekologisk hållbarhet. Behovet att klara framtida klimatförändringar med ökad nederbörd, mer intensiva flöden, och risk för översvämningar, är viktigt.

Malmö stads tekniska förvaltningar och vatten- och avloppsbolaget VA SYD har stor erfarenhet av nydanande metoder som tillämpats i många vitt skilda områden som till exempel Västra Hamnen och på Augustenborg.

Lokal omhändertagande av dagvatten på Seved

VA SYD skiljer mellan spillvatten och dagvatten. Spillvatten kommer från bad, disk, toalett och tvätt medan dagvatten som består av regn- och smältvatten. Dagvattnet är inte så förorenat att det behöver behandlas i reningsverk utan förs lämpligast till ett vattendrag. Fram till 1950 talet byggdes så kallade kombinerade system som gav stora problem. Vid kraftigt regn med stora flöden kan sådana

system leda till källaröversvämningar och att vatten inte hinner ledas/pumpas till reningsverket, utan måste då släppas ut till exempel kanaler, så kallad bräddning. En annan negativ aspekt med systemet är den onödiga belastning dagvattnet innebär på reningsverken. Allt detta sammantaget gör att VA SYD sedan länge arbetat aktivt med att minska problemen i utsatta områden med kombinerade system.

Villaområdet på Södra Sofielund har fram till 2009 varit ett sådant belastningsområde. I dag har villaområdet ett så kallat duplikatsystem med två separata ledningssystem för dagvatten och spillvatten. Ledningsnätet över Seved illustreras i bilaga 3.
(Marianne Beckmann, Enhetschef Utredning & Förbättring, VA SYD, Ledningsnätsavdelningen)

Förslag på åtgärder för att öka den öppna dagvattenhanteringen

För området Seved finns idag ett tillräckligt dimensionerat avloppssystem och det finns inget rent tekniskt behov för extra dagvattenhantering. Området ingår därför inte i någon särskild åtgärdsprioritering hos VA SYD. Däremot anser VA SYD att det alltid är bra att samla dagvatten på ytan, dels för reningseffekter men också för fördröjningseffekter som hindrar översvämningar.

Ett första förslag innebär att dagvatten leds längs med Rasmusgatan mot Sevedsplan med en uppsamlingsdamm vid torget eller vid gröningen innan Heleneholmsstigen. Vid en första bedömning ser det ut som att en öppen dagvattenhantering skulle kunna fungera, såväl höjdmässigt och att det finns kapacitet att hantera vattnet. Det kan tänkas vara en möjlighet som måste utredas noggrant tillsammans med andra alternativ, innan det kan säkerställas som ett förslag.

Ett annat förslag är uppsamling av dagvattnet

i många mindre dammar runt omkring i bostadsområdet, och en ökad andel odlingar på Seved, med större grönytor, något som fördröjer vattnet på önskat sätt. VA SYD är positiva till att vara med i planeringsskedet för att eventuellt få utforma ett framtida dagvattenprojekt på Seved.

(Marianne Beckmann, Enhetschef Utredning & Förbättring, VA SYD, Ledningsnätsavdelningen)

Öppen dagvattenhantering i befintlig bebyggelse är inte helt oproblematisk och mycket lärdom kan dras av Ekostaden Augustenborg både när det gäller fysisk utformning som med arbetsmetodik för boendesamverkan. I utvärdering av Augustenborg har det visat sig att det ibland saknades kunskap och metodik inom "ramen om boendepåverkan". Framför allt handlade det om vilka beslut de boende kunde påverka och vilka de inte kunde påverka och till vem och när de kunde lägga synpunkter. Om dessa erfarenheter utvecklas vidare metodologiskt kan kanske boendepåverkan bli mer givande när det handlar om omvandling av bostadsområden.

En del boende på Augustenborg upplevde att de känt sig besvikna, överkörda, att de inte fick komma till tals, när det egentligen handlade om att de kom och lämnade sina åsikter på "fel möte" eller i "fel stadium i processen" och att deras åsikter inte "samlades upp" eller helt enkelt försvann i processen.

(utifrån samtal med boende och tjänstemän i Augustenborg)

Sammanfattning

- VA SYD är positiva till att undersöka möjligheten att leda dagvatten längs med Rasmusgatan till en uppsamlingsdamm på Sevedsplan eller gröningen vid cykelstråket.

- Skapa många mindre "dammar" i bostadsområdet som skulle kunna användas för bevattning när det behövs och också bidra till ett mer attraktivt område.

- Öppen dagvattenhantering i befintlig bebyggelse är inte oproblematisk, lärdom från Ekostaden Augustenborg, ska tas tillvara när det gäller mötesteknik och kunskap runt boendesamverkan.

En möjlighet kan vara öppen dagvattenhantering längs med Jespersgatan

Foto: Google earth

kretslopp

6. Kretsloppsanpassning av avfallshanteringen inklusive insamling av organiskt avfall

Energi och materia är likartade inte bara i den teoretiska fysiken utan också i hur man kan välja att använda sig av dem. Vårt konsumtionssamhälle leder onekligen till både större energianvändning och större förbrukning av "råvaror". I det ena fallet har vi länge haft ett energislöseri, i det andra ett resursslöseri. När det gäller vår konsumtion av materia, råvaror, så uppstår slöseriet som "avfall". Vi försöker minska uppkomsten av avfall, och återanvända och återvinna så mycket som möjligt. Men precis som med energianvändning som är väldigt beroende av brukarbeteendet så är också avfallshanteringen styrd av de socio-ekonomiska förutsättningarna, ofta i mycket stor utsträckning när det gäller att kretsloppsanpassa avfallshanteringen.

Avfallshanteringen på Seved

Seveds avfallsmängder motsvarar genomsnittliga nivåer i Malmö. Området särskiljer sig däremot från andra med en mycket högre andel av elektronikavfall som bland annat kan härledas till stormarknaderna vid Lantmannagatan. VA SYD och MKB har omfattande satsningar på insamling av elektroniskt avfall och grovavfall på både Augustenborg och på Seved.

(Henrik Aspengren VA SYD)

Hushållens restavfall hämtas av kommunens avfallsentreprenör, som har delat upp staden i olika hämtningsområden, entreprenören "Resta" hämtar på Seved. Varje fastighetsägare tecknar på eget initiativ avtal med entreprenören för hämtning av källsorterat material. Källsortering medför att mängden restavfall minskar, och då hämtningskostnaden för restavfallet är högre än för det utsorterade materialet finns det ett ekonomiska incitament för

Foto:Lasse Flygare

fastighetsägaren att införa källsortering. *(Henrik Aspengren VA SYD)* En privat fastighetsägare införde nyligen källsortering i sin fastighet på Seved, och minskade volymen restavfall med 72 %. *(Lasse Andersson, fastighetsägare)*

De flesta fastighetsägare på Seved erbjuder sina hyresgäster möjlighet att källsortera. Med full källsortering avses fraktionerna tidning, glas, kartong, plast, metall och batterier. Avfallshantering med full källsortering är ytkrävande, då det innebär fler fraktioner kärler, och varje fastighet har sin specifika lösning beroende på fastighetens förutsättningar. Det är inte helt oproblematiskt med äldre hus, en del har lösningar med kärler i entréplan, andra på innergården och en del har byggt miljöhus. De fastighetsägare som inte har möjlighet ytmässigt att ha full källsortering erbjuder utsortering av basfraktionerna, glas och tidningar.

(Samtal och rundvandring hos olika fastighetsägare på Seved)

Avfallsentreprenörernas arbetsmiljö ska tillgodose och alla "extra" hinder som t ex antal dörrar och trösklar samt antal meter som kärlden ska dras debiteras extra.

(Andreas Rehn, Ragnsells)

Förpacknings- och tidningsinsamlingen (FTI) ansvarar för återvinningsstationerna som finns på olika ställen i Malmö, de närmaste för Sevedsborna är P-plats snett över Mobilia och Varbergsplan/Sofielundsvägen. *(förpacknings och tidningsinsamlingens hemsida www.ftiab.se)* De är långt bort för att de ska upplevas som rimligt att gå med sina förpackningar.

I små äldre fastigheter är det svårt att hitta bra lösningar för avfallshantering med full källsortering. I en del fastigheter har man till och med löst avfallshanteringen med att placera kärlden i entréerna på väg in till trapphusen.

En odör av sopor möter boende när de ska gå ut ur sin lägenhet eller kommer hem, det är inte en bra boendemiljö och leder inte till bra trivsel. Oavsett vilken lösning som valts så är den oftast varken trevlig eller funktionell för de boende. Innergården är de boendes plats för närrekreation och bör inte vara en plats för avfallslagring och allmän förfölning av de gemensamma utrymmena.

Vi tycker att det är viktigt att alla ska ha möjlighet att kunna källsortera men det ska vara genomförbart på ett acceptabelt sätt för både boende och fastighetsägare.

Foto: Linnea Wettermark

Förslagslösning för mindre fastigheterna i kvarteren runt Sofiagatan, Köpmansgatan och Mogensgatan

Ett gemensamt nedgrävt insamlingssystem på smågatorna Sofiagatan, Köpmansgatan och Mogensgatan som t ex Molok (se bild nästa sida) i kvarteren runt Sofiagatan, Köpmansgatan och Mogensgatan skulle medfört många fördelar. Vi använder i analysen begreppet Molok med bild för att illustrera systemet, men det finns många andra beprövade avfallssystem på marknaden.

Fördelar

1. Ytor frigörs på fastigheternas innergårdar som egentligen är hyresgästernas betalda rekreationsområde. Det ingår i deras hyra att ha tillgång till gemensamhets utrymmen som innergård. Utan kärthantering skulle varje innergård kunna frigöra yta som istället skulle bättre användas till grönytor som trädgård, koloniodling och lekplatser för barnen.
2. Systemet förenklar hanteringen då kostnaden för kärll, hämtning inte belastar varje fastighetsägare utan blir en gemensam kostnad. Det blir en långsiktig besparing för fastighetsägarna.
3. Mindre trafik i området uppstår då varje fastighet inte har egen hämtning av avfallet. I dag hämtar Resta två gånger i veckan i varje

fastighet. De fastighetsägare som har avtal för hämtning av källsorterat material hämtas med andra entreprenörer i andra bilar. Ett gemensamt system skulle medföra mindre trafik, skapa trygghet i området, minskat buller och mindre förorening.

Detta är ett förslag på en grundlösning som kan utvecklas i olika alternativ

1. Bibehålla det ursprungliga systemet med insamling av restavfallet i varje fastighet men med gemensam insamling av källsorteringsfraktionerna.
2. Gemensamt insamlingssystem där både restavfall och källsorterade fraktioner samlas in i olika behållare på Sofiagatan, Köpmansgatan, Mogensgatan.

Detta är ett idéförslag som självklart måste utredas och förankras hos såväl fastighetsägare och boende. Systemen kräver en noggrann utredning om vilken typ av insamlingssystem som är bäst lämpad. Det finns gott om referensstudier i landets bostadsbolag inom såväl allmännyttan som bland olika bostadsrättsföreningar.

MKBs fastigheter längs med Sevedsgatan (Seved 1, 2, 3 och 4) har stora öppna gårdar med miljöhus och Håkan Andersson, förvaltare på Seved, menar att källsorteringen överlag fungerar bra, det är inte mer eller mindre problem än i något annat av MKBs områden. Det behövs periodvis informationskampanjer och dörrknackning där MKB personal pratar med boende. Direkt efter en dörrknackningsperiod förbättras källsorteringen och nedskräpning i miljöhusen minskar.

MKBs hyresgäster kan lämna elektronikavfall och farligt avfall via MKB och det finns container på området någon dag i månaden för grovsopor, ofta hjälper MKBs fastighetsskötare till som en extra service.
(Håkan Andersson, MKB)

Bild: www.molok.se

Insamling av organiskt avfall till rötning för biogas

I Ekostaden Augustenborg har boende sorterat ut organiskt avfall sedan 2000, de första åren komposterades lokalt i större kompostmaskiner i miljöhusen. Det blev mycket kompostjord som i början användes inom området.

Sen 2008 ingår MKB med sina fastigheter på Augustenborg i VA SYDs pilotprojekt med insamling av organiskt avfall från hushållen som rötas till biogas. Det organiska matavfallet samlas in i ett eget kärl i miljöhuset och hämtas av entreprenören och rötas till biogas. MKB arbetar för att på sikt införa insamling

av organiskt avfall i alla sina bostadsområden och nyligen har VA SYD det tagits fram fördelaktiga avtal för fastighetsägare. Det innebär ingen större merkostnad för fastighetsägare att samla in det organiska matavfallet men MKB tror att på långsikt kan det bli en ekonomisk vinning.

(Åse Dannestam, projektledare miljö, MKB)

VA SYD och MKB, ser inga hinder med att utvidga pilotprojektet på Augustenborg till att även innefatta MKBs fastigheter på Seved. Att utvidga MKBs fastigheter till pilotprojektet kan ske relativt snabbt och enkelt, det finns:

- miljöhus med fungerande insamlings system, det behövs endast komplettera med ett kärl för organiskt material.
- informationsmaterial finns framtaget
- erfarenhet om boendemöten vid uppstart
- avfallsentreprenören som hämtar restavfallet kan hämta även det organiska materialet i samma bil, det blir inga extra transporter.

Lokal kompostering som alternativ och motivation

En utvärdering från Augustenborg visar att trots två års kontinuerliga informationskampanjer till de boende sorteras mindre än 30 % av det totala matavfallet. Det kan beror på många olika faktorer som t ex dålig plats i köken under diskbänken, på Augustenborg är de flesta lägenheterna små och att på sommaren kommer det flugor.

(Anna Bernstad, doktorand Lunds tekniska Högskola, Institutet Kemi teknik)

Pilotprojekt odling med lokal kompostering

Odla lokalt och slut näringsämnenas kretslopp lokalt, fast inne i staden!

En stimuleringsåtgärd för att öka utsortering av organiskt avfall kan vara att faktiskt använda kompostjorden som man kan få ut av sitt organiska matavfall. Det är ändå där den pedagogiska poängen kring naturens krets-

lopp ligger, möjligheten att odla sina egna morötter eller driva upp sina egna rosbuskar med fin kompostjord som man själv varit med att skapa. - Betrakta det organiska avfallet som den resurs det är.

Fastighetsägaren runt kommande odlingar på Sofiagatan (se kap 4 och 5) har visat intresse för att kompostera det organiska avfallet lokalt och knyta näringsämnenas kretslopp. Det kan vara klokt att börja med den mindre fastighetsägaren med 36 lgh som ska komma igång att odla våren 2010 med sina boende. De vill i samband med det kompostera både det organiska hushållsavfallet och trädgårdsavfallet, för att använda som en lokal resurs.

Ett pilotprojekt med lokal kompostering med fastighetsägare och boende som själva äger och driver odling på sin tomt kan bli ett spännande komplement till MKBs fastigheter som ingår i insamling till rötning. Det finns fler fastighetsägare i odlingsnätverket som kan tänka sig att se över olika möjligheter vad gäller organiskt avfall. Lokal kompostering har fördelar eftersom det organiska avfallet används som en lokal resurs. Det innebär:

- mindre transport av avfall
- mindre trafik i närmiljön
- kretsloppet sluts lokalt
- ökad förståelse för och kunskap om kretsloppet bland de boende när det sker nära individerna
- ökat intresse för källsortering,
- minskning med minst 30 % av restavfallet vilket innebär ekonomisk lönsamhet för fastighetsägaren.

Det finns mycket erfarenheter runt kompostering för matavfall i flerfamiljshus. De viktigaste lärdomarna handlar om skötsel och motivation.

Det är viktigt med kunskap om de biologiska

processerna om hur en kompost fungerar så att den sköts på rätt sätt.

Sammanfattning

Fastighetsägarna behöver stöd med insamling av elektronikavfall, farligt avfall och grovsoopor samt informationskampanjer till boende om källsortering.

Dagens situation med restavfall och källsortering är ytkrävande och tar innergårdarnas ytor i anspråk som kunde nyttjas till bättre som grönområde och rekreation. Ett idéförslag kan vara att se över ett gemensamt insamlingssystem för både restavfall och källsorterat material på Sofiagatan, Köpmansgatan och Mogensgatan.

- Det skulle frigöra ytor på innergårdar till gröna områden för ökad rekreation för barn och boende och möjlighet till odling, bär och fruktträdgårdar.

- Möjliggöra att alla boende får tillgång till källsortering oavsett fastighetsägarens ställningstagande

- Minskar trafiken i området

Insamling av organiskt avfall:

- MKBs fastigheter ingår i VA SYDs pågående pilotprojekt med insamling av organiskt avfall för biogas.

- Förslag på pilotprojekt med lokal kompostering integrerat med odling i bostadsområde. Fastighetsägare och boende som odlar äger frågan och driver projektet.

Foto: Emma Pålsson

hållbarhet

7. Åtgärder för ökad ekologisk hållbarhet - matproduktion

Det finns goda möjligheter att odla i stadsmiljön. Genom att också kombinera värmespill med odling i växthus kan en rad intressanta möjligheter uppstå. Förädling av matprodukter är också intressant. Några boende är intresserade av att odla kommersiellt och det kan vara möjligt med en kommersiell odling i stadsdelen med t ex färska asiatiska kryddor att sälja till restauranger och asiatiska affärer runt Möllevångstorget. Går det att kombinera med ett växthus på Seved, som beskrivs i kapitel 3, ökar också odlingsmöjligheterna året runt. Den kommersiella verksamheten kan kompletteras med en större odling av mer ytkrävande grödor i utkanten av staden.

Lokala näringsidkare var redan under sommaren intresserade av att sälja grönsaker från Barn i stans koloni. Det finns ett stort intresse bland företagarna av att utveckla produkter för försäljning.

I samarbete med fastighetsägarna kan det planteras mer ätbara perenner i området som frukt- och nötträd och bärbuskar och det kan arbetas fram modeller för skötselavtal och brukaravtal. Odlar och att tillaga kulturväxter är viktigt för bevarandet av kulturhistoria, växter som vinbär, krusbär, björnbär, humle, fläder, rabarber, rotfrukter av alla dess slag är typer av kulturväxter som många stadsbarn snart inte känner till, eller inte vet hur de ska tillagas. Ett kulturarv som under lång tid gradvist vattnats ur, något som ganska enkelt skulle kunna åtgärdas, genom att t ex integrera mer bärbuskar i bostadsområden.

Det finns planer på att utveckla en vertikal odlad vägg tillsammans med Augustenborgs Botaniska Takträdgård och MKB. Kan man utveckla bra koncept att odla ätbart på fastigheternas väggar? Vilken resurs ett bostadsområde kan bli!

Lokala "Gårdsodlare" som inspiratörer och handledare

För att öka intresset för ekologiska verksamheter kring Seved krävs exempelvis målmedvetna "Gårdsodlare" som arbetar tillsammans med de boende. Ju större odlingar desto fler krävs för handledning. Gårdsodlarna leder människorna i området för att skapa sina egna odlingar och till viss del sin matproduktion. Vill vi skapa hållbara samhällen krävs att vi satsar stort på kompetens som ger människor kunskap för att leva rika ekologiskt hållbara liv. Det är också viktigt att vi ger människor handlingsutrymme för att leva som de lärt sig, eller åtminstone ge möjlighet till att erfara odlingsmöjligheter. Frakten av vår dagliga mat över hela världen och från externa köpcentrum är en av de största miljöbovarna. Därför är det viktigt att stimulera till lokal produktion av mat och kompostering av matavfall.

Några fastighetsägare runt Seved vill låta de boende odla och de är intresserade av att utveckla växthus invid husen. Om detta uppmuntras exempelvis genom stöd till lokala handledande gårdsodlare kan det bli synergieffekter av detta i hela Malmö. När de boende ser möjligheterna att odla i staden kommer det att stimulera till egna odlingsinitiativ, förhoppningsvis kan detta utvecklas som lokalt företagande både på Seved och i andra delar av Malmö. Många av de som invandrat från sydligare länder har med sig stora grundkunskaper för odling som de får chansen att utveckla med kunskap om odling i de nordiska länderna och våra speciella förutsättningar.

Lokal produktion av honung

Bin hjälper till med pollinering av växter och detta är för många biodlare främsta anledningen till att hålla bin. Bina måste göra tre till fyra miljoner blombesök för att få ihop nektar till ett halvt kilo honung. Detta innebär att produktionen av frukt och bär i närområdet och den biologiska mångfalden kan öka avsevärt

med en biodlare som granne. Dessutom är det ekonomiskt lönsamt att hålla bin även i liten skala. Kilopriset för honung stiger stadigt.

Naturskolan som har flera pedagogiska samhällen på flera platser runt om i Malmö har visat intresse för att placera ett visningssamhälle på Seved. Med de lokala odlingarna är detta en lönsam plats för ett bisamhälle.

Boende i området är redan engagerade i projektet och kommer att starta upp en biodling med hjälp av Naturskolan. Målet kan vara att inspirera till lokal näringsverksamhet för honungsproduktion och att ge all den kunskap som krävs. Samtidigt kan visningskuporna användas för att väcka barnens intresse för den biologiska mångfalden.

Sammanfattning:

- Satsa på att inrätta ett eller flera växthus för ekologisk och klimatanpassad odling.
- Starta en förening eller ett nätverk för att utveckla koncept kring odling, matprodukter och andra idéer kring utveckling av det lokalt producerade.
- Samarbeta med fastighetsägare för att plantera fler perenner, bärbuskar och nöt- och fruktträd, genom att avsätta områden för fleråriga skötselavtal
- Starta biodling som näringsverksamhet till våren och utveckla "Honung från Seved"

Foto: Linnea Wettermark

samverkan

8.1 Ekologisk omställning som en del i andra lokala satsningar

Stadsdelen rör på sig och många yngre, både studenter, konstnärer och musiker håller på att flytta in till Seved. MKBs satsning på livsstilsboende kopplat till dessa nya grupper är intressant och Barn i Stan samverkar när det är möjligt. Nämnas i sammanhanget bör självklart Södra Innerstadens satsning "Turning Seved" där Barn i Stan är en samverkanspart, se bilaga 1.

En viktig dialog som måste tas upp är kommunikationen om åtgärder av olika slag med social inriktning som skulle kunna föras med stadsdelen. Hur skulle deras olika projekt kunna hämta styrka från den omställning som föresats?

Foto:Lasse Flygare

Foto:Lasse Flygare

8.2 Sociala och ekonomiska möjligheter i samband med omställningsprocesser

Generellt gäller för utvecklingsprocesser att skapa förutsättningar, att skapa en produkt, hitta en marknad, och därefter kommersialisera processen. Att skapa detta i ett socialt utsatt område är inte svårare eller lättare än i andra områden. Problemet är oftast bristen på nätverk, socialt kapital och initialt investeringsmedel. Med småskaliga metoder, små kapitalinsatser kan processer starta som kan utvecklas i samklang med områdets övriga utveckling. I korthet handlar det om att:

- 1 bygga kapacitet, dvs öka handlingskapacitet på den lokala marknaden
- 2 innovativ kraft, nya företagsidéer kan väckas till liv om de "vårdas" på rätt sätt
- 3 när man kommer igång med omställningen, då kan det skapas efterfrågan på mer arbetskraft, ny teknik, aktivt näringsliv och bättre boende

Det finns många exempel på oväntad innovativ kraft i området. Under omställningen av Augustenborg till Ekostaden Augustenborg, träffade projektledarna på en väldigt speciell person som visade sig vara mycket innovativ. Här bodde en snickare som på egen kammare designat ett dagvattensystem som hade självrenande egenskaper och som fördröjde vattnets hastighet i systemet. Den kom att kallas för "lökrännan", en kanal av betong som leder vatten över "knölar" på botten. VÅ SYD började använda den i området som en del i den öppna dagvatten hanteringen på Augustenborg. Det blev något av en framgång både till funktion och design. I dag har mannen ett eget företag som heter Watreco, och företaget fick pris inom CleanTech-branschen under 2009.

Seved skulle kunna utvecklas till att bli ett utvecklingsområde för t ex stadsodling, med fokus på biodling, gröna väggar, klimatsmarta växthus och kvartersodling som koncept.

Förutsättningarna för ekonomisk och social utveckling är helt avhängigt av vilka möjligheter som de boende och aktörerna i området kan se i framtiden. Självklart måste det till en hel del stödmedel, till nya projekt krävs ofta initialt mer resurser. De boende, fastighetsägarna och förvaltare har i flera fall pekat på ekonomiska möjligheter i de förslag som diskuterats. Möjligheter att odla för kommersiellt bruk, även om så i liten skala, är en sådan. Att kunna förbättra energianvändningen och minska underhållskostnaderna är andra mer tekniskt inriktade möjligheter. Viktigast är att utbildning, arbete och fritidsaktiviteter utgår från de boendes engagemang och motivation, och på samma sätt måste man betrakta området i en helhetssyn.

Barn i Stan tror på människors delaktighet och förmåga att tillsammans med andra skapa mening! Nyttan av delaktighet är svår att mäta men vi vet att oro och social isolering kan vara lika allvarligt för hälsan som ett förhöjt blodtryck eller andra stressrelaterade sjukdomar.

Genom de olika projekten som Barn i stan genomfört har vi kunna konstatera att det finns både lust och vilja att förändra i området bara man förankrar projekten.

En viktig aspekt av social och ekonomisk utveckling och möjligheter till förändring är att skapa rum för naturlig gemenskap mellan de boende och de aktörer som finns i området – Sevedsandan är viktig. Vi har sett att det i många fall räcker med bara lite sysselsättning som känns meningsfull för att också annan motivation ska växa fram.

Den sociala, ekologiska, ekonomiska hållbarheten runt odlingarna och fastighetsförvaltningens praktiska natur

Kan ett befintligt bostadsområde vara en resurs som ses som en produktiv tillgång för annat än bara boende? Förr i tiden såg man helheten på en lantgård där det ena gick in i det andra, där resurser och energi, så att säga vandrade genom olika funktionsled och processer i något som skulle kunna kallas för kretslopp. Idag är det mesta i våra städer mycket mer funktionsuppdelat och processerna är skilda från varandra, och kretsloppen är brutna. Med exempel från de olika samtalen skulle man kunna använda energi i området och integrera med växthus och odling, utveckla permakultur, självhushållande produktion och kommersiell odling i bostadsområdet. Ett mycket spännande perspektiv som går att utveckla i större skala långsiktigt.

Fastighetsägarna i odlingsnätverket är mycket intresserade av att använda sina fastigheter i ett kretsloppstänkande. Kan de bygga växthus samtidigt som det blir ett socialt och ekologiskt mervärde i odlingsaktivitet. Det finns spillvärme att tillgå i befintliga inrättningar som har tvättstugor med utgående varmvatten, energi från torkutrustningar som (torktumlare och torkskåp) men även värme från kabelcentraler. Hela bostadsområdet är kopplat till fjärrvärmesystem och har sekundär värme som "går tillbaka" till fjärrvärmenätet. Det är en av stadens befintliga tekniska system som relativt enkelt går att effektivt använda som en värmekälla till växthus, en i dagsläget outnyttjad resurs. En förnyelsebar energikälla är dock det som eftersträvas.

8.3 Samverkan med boende, föreningar, fastighetsägare och andra lokala aktörer för en gemensam kraftsamling

Samhällen är inte för alltid givna utan skapas, bibehålls och förändras – hela tiden.

Barn i Stan utgår i sitt arbete från en helhets-syn, samverkan mellan människors behov och visioner måste sättas i sitt sociala sammanhang. Vart sträcker sig vårt närområde? Hur långt sträcker sig områdets vi-känsla? Det är frågor som hela tiden måste ställas. Verksamheten måste spegla det omgivande samhällets omedelbara behov, men också vara visionära och våga forma samtiden/framtiden. På den resan måste de boende och verkande i området vara med! Därför följer vi ett antal viktiga principer som vägleder oss i våra projekt och i vår samverkan med de boende:

- principen om lika hänsyn för var och ens intressen
- principen om allas lika och jämställda värde
- principen om rättvis fördelning av resurser
- effektivt deltagande i processen
- tillgång till relevant information i tid för beslutsfattande
- reella möjligheter att påverka dagordningen

Barn i stan har i sitt uppdrag samverkat med boende och skapat en öppen odling, kolonilotten. Det finns intresse för den sociala, ekonomiska och ekologiska dimensionen och fastighetsägare är medvetna om engagemanget som vuxit fram. Många är inspirerade att odla på Seved till våren 2010 och samarbeten har redan startats med fastighetsägare, lokala föreningar och skolor.

Ett odlingsnätverk startades i december 2009 med MKB, Heimstaden, Newsec och privata fastighetsägare med Barn stan som samordnande aktör. I nätverket ingår även hyresgästföreningen och Förskolan Äpplet men fler fastighetsägare och bostadsrättsföreningar har visat intresse att ingå. Barn i stan kommer

att ha den samordnade och drivande funktionen. Ett första möte med boende har initierats och där medverkade även representanter från studieförbundet ABF och Glokala Folkhögskolan på Sofielund.

Arbetet med analysen och rapporten, blev konkret och verkligt genom att vi valde kolonilotten som arbetsmodell. Det möjliggjorde att vi redan från början kunde öppna upp ett brett kontaktnät i primärt syfte att skapa kolonilotten men som i det större perspektivet gav nya möjligheter och större kontaktnät och fler samarbetspartners under hela uppdraget. Många av dessa kontakter har gjort det möjligt att skapa förutsättningar för att koloniodlingen skulle förverkligas och hållas igång. Dessa partners har varit mycket delaktiga och alla har på olika sätt bidragit till och influerat vårt projekt. Här nedan är några nämnda i en slumpvis ordning:

Naturskolan, Slottsträdgården, Malmö stads alla olika förvaltningar då främst Gatukontoret dvs Slottsträdgården och Kommunteknik-växthusen, Miljöförvaltningen, Malmö museer, ISU-Institutet för hållbar stadsutveckling, Movium, SLU, Malmö Högskola, Mykorrhiza, Holma Stiftelse, Stadsjord, The allotment plot, Gnistan på Augustenborg, IGRI International Green Roof Institute (dvs Augustenborgs Botaniska takträdgård), Sofielunds Folketshus, Glokala Folkhögskolan, Sofia byalag, Wanås, Form och Design Center, Mötesplatsen AB, alla fastighetsägare stora som små, Hyresgästföreningen, PRO, Grön Flagg, Torslunda Forskningsstation för utomhus pedagogik SLU.

8.4 Kopplingar till kringliggande stadsdelar och aktörer

Att Seved ligger nära Augustenborg är på flera sätt gynnsamt, men det finns en rad besvärande faktorer i området. Till exempel att det omgärdas av flera industribyggnader och köpcentrum som försvårar förtätning och sammanbindning av gator och nya kvarter. Förhoppningsvis skulle man kunna se över hur området skulle kunna utvecklas inom ramen för en översiktsplan. En utredning av hela Södra Sofielund, inklusive Sofielunds industriområde borde göras med hänsyn till det omvandlingstryck som föreligger för centrala Malmö och behovet av bostäder, offentlig service och nya grönområden.

Augustenborg

Det finns redan ett etablerat samarbete med MKB på Augustenborg och den Botaniska Trädgården, och målsättningen är att fortsätta arbetat att binda ihop stadsdelarna med varandra. Det finns även många idéer om att odla gemensamt där det är möjligt i syfte att knyta ihop grönområden mellan Augustenborg och Seved tex längs med Rasmusgatan och Jespersgatan ner till Sevedsplan. Förtomter som varje fastighet har längs med Rasmusgatan och Jespersgatan kan bli mer tillgängliga via odlingsnätverket. Lantmannagatan har länge varit en barriär mellan stadsdelarna som nu ska "bearbetas" från båda hållen.

ABF har under projektets gång varit aktivt intresserade av koloniodlingen och visat intresse för att starta studiecirkel i stadsodling på Seved under 2010, där Barn i stan kan bidra med mark för odling och tillsammans kan vi få Seved att bli ännu grönnare.

Sofielund

Sofielunds Lokala Folkhögskola samarbetar med Barn i Stan i stort och smått och förhoppningsvis kan vi få synergieffekter av varandra för odlingar i hela Sofielunds området. Det

förs gemensamma möten runt sk "Transition Town" eller även kallat "Omställning Sverige" och det finns även möjligheter till erfarenhetsutbyte runt de kommande planerna för Rolfs-gatan. Första Malmögruppen inom Omställning Sverige har bildats. "Omställning Malmö Sofielund/Seved"

Augustenborg – Seved - Möllevångstorget

MKB har initierat ett samarbete med en "stig" som binder ihop Augustenborg med Seved, där olika sevärdheter, "lightnings" kan förmedlas på en skylt. Det är tänkt som ett koncept liknande "hälsans stig" där olika positiva saker kan belysas, som områdets historia, konst, arkitektur, miljö, kultur, design, unika träd och andra intressanta saker. På Seved kan det t ex finnas en skylt vid konstmosaikplattorna vid torget, eller vid koloniodlingen. På Augustenborg kan t ex den öppna dagvattenhanteringen och de gröna taken nämnas med en skylt. Grundtanken är att öppna ögonen för allt det fina som finns i varje stadsdel för att även kunna visa upp området för besökare. I samarbete med Sofielund Folkets hus och Sofia Byalag kan stigen utvecklas till att sträcka sig från Seved, till Norra Sofielund och även till Möllevångstorget. Konceptet kan utvecklas på en egen hemsida där besökare kan läsa mer om varje anhalt och stadsdel.

Möllevången

I Folkets park har Barn i stan etablerat kontakt med Ponnygården och Barnens scen. På Ponnygården har vi hämtat gödsel till varmbänk och odlingarna och till nästa säsong förväntas det bli ännu mer utbyte och att barnen kan vara mer delaktiga och umgås med djuren, samt teaterutbyte med Barnens scen.

Rosengård

Det finns kopplingar mellan Barn i stan och Drömmarnas hus på Rosengård. Under sommaren var Drömmarnas Hus på besök i Barn i stan och vi deltog i deras workshop runt

utformning av projektet Lärande Liv. Det kommer att bli ett fortsatt samarbete mellan Lärande Liv och Barn i Stan, det ska bli roligt att följa deras projekt.

Malmö har beviljats medel inom ramen för "Hållbar stadsutveckling Malmö — från öst till väst" där Rosengårdsstråket ingår, SLU har beviljats medel för att utveckla "Stadsodling som drivkraft för hållbar stadsutveckling". Barn i Stans boendesamverkan med stadsodling kommer att inom ramen för de avsatta medlen studeras i ett examensarbete i miljöpsykologi på mastersnivå vid SLU, Alnarp. Uppsatsen kommer att utgå från intervjuer om hur odling och att odla tillsammans kan bidra till välbefinnande och studerar samspelet mellan människan och den fysiska miljön.

Söderkulla

Barn i Stan har under 2009 arbetat med Naturskolan i Malmö och kommit i kontakt med många andra pedagogiska verksamheter i Malmö. Den Internationella skolan på Söder-

kulla, har aktivt deltagit i Barn i Stans verksamheter genom att delge sina berättelser och samarbetet mellan barnen i de olika stadsdelarna kommer förhoppningsvis att öka ytterligare under 2010.

Hindby Småskola

Hindby Småskola, Fosie, har börjat ett samarbete med Barn i Stan och Sevedsprojektet för att hitta inspiration till den omställning av förskolan som planeras. Hindby Småskola bedriver ett projekt under 2010 för att skapa en ekologisk skolgård som byggs med principer hämtade från permakultur, en metod som utgår från att skapa självförsörjande kretslopp där odling och skötsel blir praktiskt enkelt och bidrar med nyttigheter till skolan.

Foto: Personal Barn i Stan

Malmö museer

Ett samarbete mellan Malmö museer och Barn i Stan har vuxit fram under året. Museets pedagoger har varit på studiebesök på Barn i Stan och successivt sett koloniodlingen växa fram, åt andra hållet har barnen på Seved varit på "fiskerunda" med Museets båt och själva rökt fisk. Det resulterade i att Barn i Stan deltog och medverkade i det besök som gjordes av bland annat av "Hållbarhetens drottning", Gro Harlem Brundtland, tidigare statsminister i Norge och Mary Robinson, tidigare president på Irland, när de besökte Kommendanthuset och utställningen "Den hållbara staden" inom ramen för toppmötet i Malmö "Road to Copenhagen", ett sidoevenemang till COP 15 i Köpenhamn. Barnen gav bort en symbolisk gåva från Seveds kolonilott nämligen var sin egen producerad tomatmarmelad, lokalt ekologisk odlad och hemmakokad. "Road to Copenhagen" var en serie opinionsbildande konferenser som leddes av EU-kommissionären

Margot Wallström, Gro Harlem Brundtland och Mary Robinson. Den avslutande konferensen hölls på Rådhuset i Malmö den 8-9 december. I samband med detta utfördes en odlingsinstallation utanför Kommendanthuset, detta i form av en jordglob med enbart lokalt odlade och ätbara grönsaker som fanns i december månad. Barn i Stans odlings utställning har fått stå kvar som en del av Malmö museers och Malmö stads permanenta utställning, "Den hållbara staden".

Slottsträdgården och Kommuntekniks växthus

Redan från starten har personal på Slottsträdgården och Kommuntekniks växthus varit mycket stödjande. De har under hela projektiden bidragit med jord, överblivna plantor, frön, utlåning av odlingsfat och pelare samt utlåning av växthus för vinterförvaring. Tack vare Kommunteknik och Slottsträdgården kunde kolonilotten på Seved bli så prunkande och blomstrande.

Sammanfattning:

Barn i Stan har utvecklat ett gediget nätverk i Malmö. Många av aktörerna har på ett eller annat sätt samarbetat med projektet i Seved. Det skulle kunna vara möjligt att koppla på flera kommunala förvaltningars arbete i högre utsträckning. Här finns mycket att utveckla vidare. Nätverken fortsätter arbetet. Genom att också tilldelas Malmö stads lilla miljöpris 2009, utdelat av miljönämnden, har också nya förutsättningar skapats för Barn i Stan att sprida information om projektet. Genom att delta i dessa nätverk kan en del resurser som behövs i området kanaliseras på ett bättre sätt. Samverkan med andra stadsdelsprojekt är av intresse inte minst för metodutveckling

Foto: Personal Barn i Stan

KOMMENDANTHUSET

Foto: Linnea Wettermark
april 2009

Foto: Linnea Wettermark
augusti 2009

Källförteckning

Skriftliga källor:

"Sofielund, Från Svinaryssland till mångkulturell stadsdel" Malmö Högskola, Stadens historia, 2006. H Dahlberg, H Kretschmer, M Scotte, C Kindblad, A Jansson, M Biller. M

"Turning Seved – ett långsiktigt utvecklingsarbete för ökad välfärd i Södra Sofielund", strategiska avdelningen och Utvecklings- och planeringsenheten, Malmö stad, 090423

Israelsson, Lena. (2004) Cityodling. Stockholm: Albert Bonniers Förlag AB.

Wirén, Eva. (2005) Kort och gott. Hemträdgården, nr 3.

Elektroniska källor

Malmö stads Energistrategi 2009 <http://www.malmo.se>

Förpacknings och tidningsinsamlingens hemsida <http://www.ftiab.se>

Muntliga källor:

Samtal och rundvandring hos olika fastighetsägare på Seved

Samtal med boende, näringsidkare och trafikanter

Samtal och workshops med boende, barn som seniorer

Personal Förskolan Äpplet

Lasse Andersson, privat fastighetsägare, Seved

Håkan Andersson, Förvaltare, MKB

Henrik Aspengren VA SYD

Marianne Beckmann, Enhetschef Utredning & Förbättring, VA SYD

Anna Bernstad, doktorand Lunds tekniska Högskola, Institutet Kemi Teknik

Andreas Boström, Driftanalytiker, MKB

Åse Dannestam, projektledare miljö, MKB

Anders Elmqvist, Stadsfastigheter

Lasse Flygare

Egon Lange, driftchef, energistrateg och ana-

lytiker, MKB

Andreas Rehn, Ragnsells

Lena Romansoff, "Mötesplatsen", Områdesutvecklare, SDF Södra Innerstaden

Per Rosén, teknisk doktor, Affärs- och teknikutveckling, E.ON

Evert Rydell, Förvaltare, Heimstaden

Lästips:

<http://www.guardian.co.uk/uk/2010/jan/04/grow-your-own-unused-land-2030>

<http://www.guardian.co.uk/environment/2010/jan/12/pick-your-own-vegetables-street>

Länk: <http://www.movium.slu.se/kurser/dokument/ProgramBostadsg%C3%A5rdar.pdf>

Radio P1, Odla med stadsgrönt, 6 juli 2009, "Stadens grönska och vår hälsa".

Moviums elektroniska nyhetsbrev; Torget, 18 december 2009

Sydsvenskan reportage om "Bo på Seved", 11 oktober 2009, "Kaféet ger livslust när vännerna är borta" och "Generationer möts i grönskan"

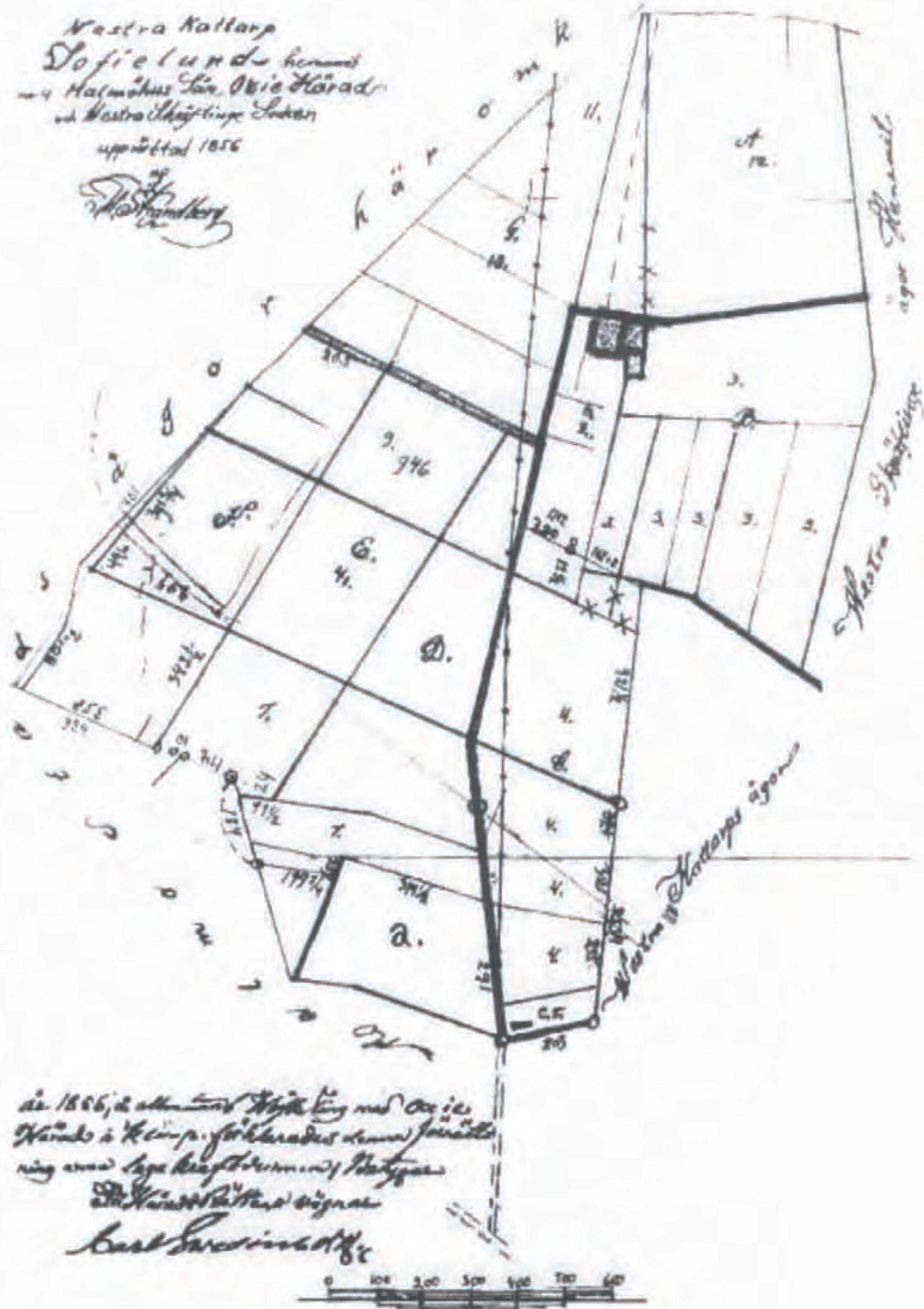
Grön stad nr 3. 2009

Södra innerstaden nr 4 vintern 2009-2010.

"Stadsodling lyfter trista trottoarer, Sköna och gröna möten"

Vestra Kottarp
 Sofielunds hemmet
 och Halmhus för Övie Hård
 och Vestro Skjette Loken
 upptecknad 1856

H. Strandberg

år 1856, i allmänhet Skjette Loken med Övie
 Hård och Halmhus för Övie Hård
 och Vestro Skjette Loken
 och Halmhus för Övie Hård
 och Vestro Skjette Loken
 och Halmhus för Övie Hård

ALNAR.

bilagor

Bilagor:

Bilaga 1. Turning Seved – ett långsiktigt utvecklingsarbete för ökad välfärd i Södra Sofielund

Bilaga 2. Kursinformation "Den hållbara skolgården" 2009

Bilaga 3. VA-ledningsnätet över Seved.

2009-04-23

Turning Seved – ett långsiktigt utvecklingsarbete för ökad välfärd i Södra Sofielund

Bakgrund

Sevedsområdet inom Södra Sofielund var ett av fyra särskilda geografiska fokusområden inom ramen för arbetet *Välfärd för alla* i Malmö stad, d.v.s. områden som bedöms som mer socialt utsatta och där det krävs extra satsningar för att förbättra människors levnadsvillkor och den fysiska miljön. Seved tas även upp i Malmö Stad och Polisområde Malmö gemensamma Tiopunktsprogram där särskilda insatser skall genomföras för att öka tryggheten i området och minska brottsligheten. Inom ramen för det urbana utvecklingsarbetet har ett lokalt utvecklingsavtal har upprättats mellan Malmö Stad och regeringen, där kommunen och statliga myndigheter skall samverka inom ramen för befintliga resurser i arbetet mot utanförskap och segregation i socialt utsatta stadsdelar.

Samordningsuppdrag

SDF Södra Innerstaden har fått uppdraget från kommunledningen att ansvara för att samordna de kommunala insatserna i Sevedsområdet. Arbetet går under arbetsnamnet "Turning Seved", ett uttryck som är taget från ett examensarbete gjort av en grupp studenter från Malmö Högskola, vars titel och syfte var just detta: att vända Seved. Från stadsdelsförvaltningens sida handlar det också om att vända området till att bli en attraktiv del av staden och samtidigt långsiktigt minska utanförskapet och förbättra levnadsförhållandena för människorna som bor i Sevedsområdet. Turning Seved utgör även ett av de fem delområden som ingår i SDF Södra Innerstadens strategidokument 2009, som beskriver hur förvaltningen skall arbeta med stadsdelens viktigaste utmaningar.

Beskrivning av utgångsläge

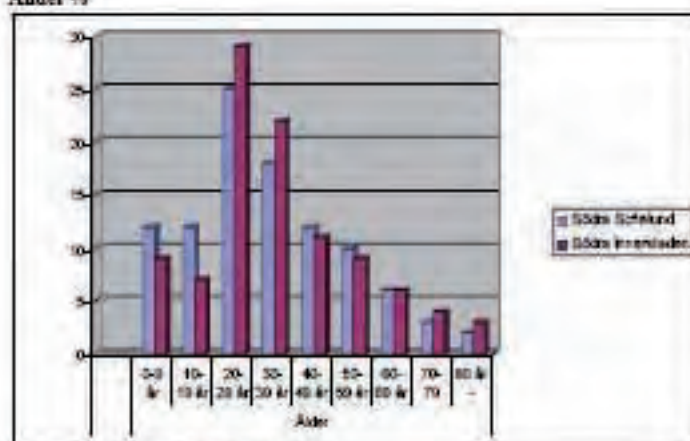
Stadsdel Södra Innerstaden utgör en central och attraktiv del av Malmö och har ett rikt nöjes- och kulturliv. Det är attraktivt att bo i Södra Innerstaden och priserna på bostadsrätter har stigit kraftigt under senare år. Delområdet Södra Sofielund/Seved är på flera sätt en unik och annorlunda del av Malmö. Området är ganska litet och geografiskt avgränsat med ett torg som mötesplats i mitten. Husen, de flesta byggda på 1920-40 talet, är låga och gatorna är små men relativt breda. Trots sitt centrala läge i staden finns här en problematik som oftare förknippas med städernas ytterområden med nedgångna fastigheter och ett socialt utanförskap. Olika aktörer som är

verksamhet i Södra Sofielund samt boende vittnar om en ökad öppenhet kring droghandel och kriminalitet i Sevedsområdet. Polisens analys av antal anmälda brott påvisade en ökning av antal bostadsinbrott, skadegörelse, cykelstöld, stöld från butiker och motorfordon samt narkotikabrott under 2008 jmf med 2007.

Folkmängd efter ålder

Södra Innerstaden har 33 346 invånare (2009) och domineras av en relativt ung befolkning. Över hälften av befolkningen är mellan 20-39 år och 16 % är barn upp till 19 år. 4361 av invånarna bor i Södra Sofielund där 24 % är mellan 0-19 år och 43 % är mellan 20 och 39 år.

Andel %

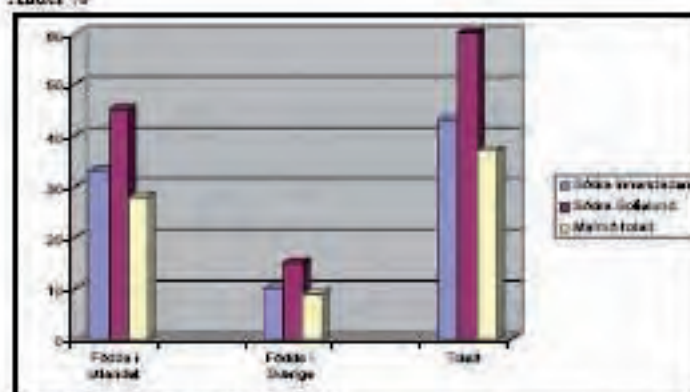

Källa: Malmö Stad, databasen 2009

Utländsk bakgrund

43 % av befolkningen i Södra Innerstaden har utländsk bakgrund varav 33 % är födda i utlandet, vilket ligger över genomsnittet för Malmö Stad. I Södra Sofielund är andelen invånare med utländsk bakgrund 60 % varav 45 % är födda i utlandet.

Andel %

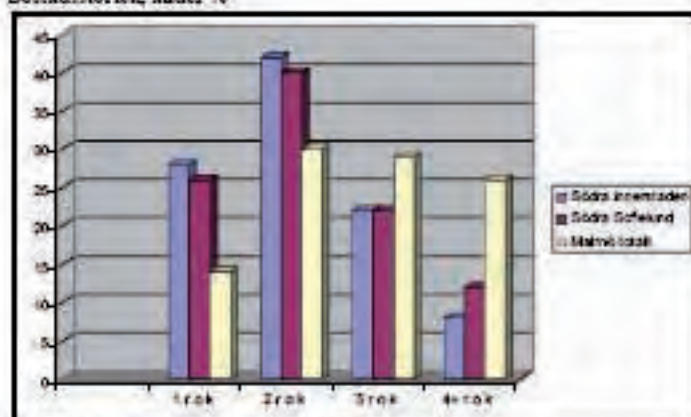

Källa: Malmö Stad, Områdesfakta 2008

Bostäder

Boendet i stadsdelen är segregerat och vissa områden präglas av ett socialt utanförskap. Nästan 70 % av bostäderna består av smålägenheter på ett eller två rum och kök. Detta bidrar till hög omflyttning där flyttfrekvensen är tre gånger högre än genomsnittet för Malmö. Andelen trångbodda barnfamiljer är dubbelt så hög i stadsdelen som i Malmö totalt sett. Antalet hemlösa barn i stadsdelen har ökat mellan år 2007 och 2008 från 32 till 55 barn. Ökningen antas bero på en hög andel anhöriginvandring där många flyktingfamiljer flyttat in till släktingar i stadsdelen och därefter inte kunnat bo kvar hos släktingarna och av den anledningen blivit hemlösa.

Bostadsstorlek, andel %

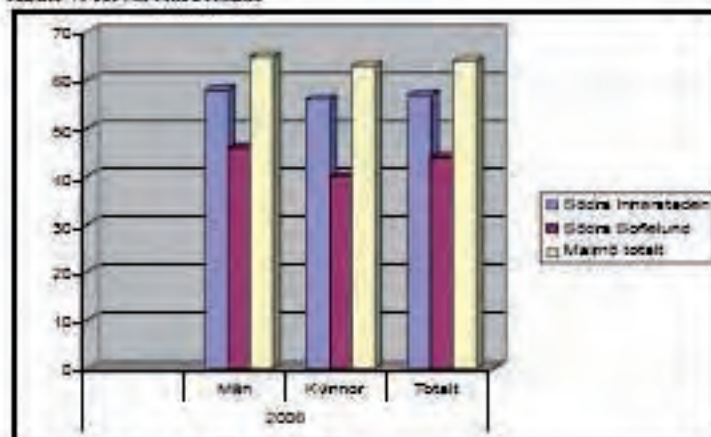

Källa: Malmö Stad, Områdesfakta 2008

Förvärvsfrekvens

Trots en relativt hög utbildningsnivå bland stadsdelens invånare är förvärvsfrekvensen låg. Personer födda utomlands har fortfarande en betydligt lägre förvärvsfrekvens jämfört med personer födda i Sverige. Andel förvärvsarbetande i Södra Sofielund uppgår till 44 % vilket kan jämföras med Malmö totalt där förvärvsfrekvensen är 64 %.

Andel % förvärvsarbetande

Källa: Malmö Stad, Områdesfakta 2008

Låga inkomster

Södra Innerstaden uppvisar de lägsta inkomstnivåerna bland invånarna i hela Malmö. Av det totala antalet barnfamiljer i stadsdelen är 33,5 % i behov av försörjningsstöd, vilket kan jämföras med Malmösnittet på 14 %. I delområde Södra Sofielund understiger den disponibla medelinkomsten för en familj genomsnittet för Södra Innerstaden och andelen barnhushåll med försörjningsstöd uppgår till 50 %.

Disponibel medelinkomst, familj (2006)

Södra Innerstaden	154 176
Södra Sofielund	146 672
Malmö	226 140

Enligt Rädda Barnens årsrapport 2008 om barnfattigdomen i Sverige hamnar Södra Innerstaden på fjärde plats över Sveriges stadsdelar med högst barnfattigdom, 51 %. Trots detta har barnfattigdomen minskat sedan föregående år, då 55,3 % av stadsdelens barnfamiljer var fattiga enligt Rädda Barnens definition. Minskningen följer trenden för övriga Sverige, men gäller liksom i resten av Sverige inte barn med utländsk bakgrund. Bland dessa barn går utvecklingen i motsatt riktning. 60,9 % av alla barn med utländsk bakgrund i Södra Innerstaden räknas som fattiga. I Rädda Barnens rapport om barnfattigdomen i Sverige påtalas att nästan vart fjärde barn med utländsk bakgrund lever i en fattig familj jämfört med barn med svensk bakgrund. En jämförelsevis stor andel av befolkningen i Södra Innerstaden och särskilt i Södra Sofielund är av "utländsk bakgrund" och det är dessutom så att denna andel ökar för varje år genom omflyttningar i staden.

Övergripande mål för SDF Södra Innerstaden är:

- att bryta segregationen och skapa jämlikare levnadsvillkor för alla i stadsdelen
- att skapa goda och hälsosamma livsmiljöer som är trygga, attraktiva och främjar gemenskap för invånarna och därmed minskar omflyttningen och ökar stabiliteten i stadsdelen
- att främja trygga uppväxtvillkor och god hälsa för barn och ungdomar

Ett folkhälsoperspektiv skall genomsyra förvaltningens verksamheter där ett utvecklingsarbete pågår med utgångspunkt från de nationella folkhälsomålen

med fokus på delaktighet och inflytande i samhället, ekonomiska och sociala förutsättningar samt barns och ungas uppväxtvillkor. Arbetet skall ske i samverkan med andra förvaltningar, myndigheter, föreningar, företag och ideella organisationer.

Kommunens insatser i Södra Sofielund/Seved

Södra Innerstaden har under lång tid arbetat för att förbättra levnadsförhållandena för Sevedsborna på flera sätt. Bland annat öppnade ett områdeskontor i Seved 2003 dit de boende kan vända sig med sina frågor. Ett fastighetsägarnätverk har bildats där nästan en tredjedel av områdets 28 fastighetsägare deltar. I nätverket samarbetar man för en bättre bostadsmiljö, upprustning av hus och gårdar. Under hösten 2008 slöt nätverket ett avtal med Kommunteknik om gemensam städning av gator och trottoarer.

Olika sociala fältresurser som socialarbetare för ungdomar, stadsdelens fältassistenter och Lugna gatan arbetar med uppsökande verksamhet riktad till ungdomar i Sevedsområdet för att bidra till ökad trygghet för invånarna och i augusti öppnade en ny förskola mitt i området. I början av 2009 ändrade förskolan Kompassen inriktning och blev en öppen förskola med bl a socialrådgivning till föräldrar.

I nära anslutning till Seved ligger Garaget, som också spelar en viktig roll i utvecklingen av området. I Garaget finns bland annat ett bibliotek, en öppen kreativ verkstad och här samverkar ett stort antal lokala föreningar, kommunala förvaltningar, högskolan m.fl. genom allt från studiecirklar till föreläsningar, filmvisningar och olika fysiska aktiviteter.

En av de viktigaste faktorerna för att få till stånd en hållbar förändring i området är de boendes delaktighet och inflytande. Inom stadsdelsförvaltningens Medborgarservice arbetar man med att ta fram nya modeller för medborgardialog genom bl a Dialoglabbet på Garaget. Ett annat sätt är att samverka med det lokala föreningslivet som engagerar flera boende i området.

Mål och organisation

Sedan hösten 2008 är en styrgrupp för det gemensamma arbetet i Seved tillsatt med Södra Innerstadens förvaltningschef som ordförande där Gatukontoret, Närpolisen, Miljöförvaltningen, Stadsbyggnadskontoret, MKB och Glokala Folkhögskolan ingår. Styrgruppen ansvarar för att formulera övergripande mål för det gemensamma arbetet.

Dessa mål är:

- Att minska utanförskapet och förbättra levnadsförhållandena och tryggheten för invånarna i Seved

- Minska droghandeln och kriminaliteten
- Att identifiera och vidtaga åtgärder mot oseriösa fastighetsägare i området
- Att fortsätta utveckla den fysiska miljön i Seved

Inom stadsdelsförvaltningen har en intern organisation för Sevedsarbetet tillskapats, med förvaltningsledningen som en intern styrgrupp och den operativa ledningsgruppen med olika verksamhetsledare från varje avdelning. Deras uppgift är dels att samordna det praktiska arbetet, dels att leda de olika arbetsgrupperna.

Utvecklingsområden

Utifrån ovan angivna målformuleringar har nätverket i Seved identifierat ett antal utvecklingsområden att formera tvärssektoriella arbetsgrupper kring. Tio arbetsgrupper har bildats ur nätverket. Samtliga arbetsgrupper har fått uppdraget att ta fram konkreta handlingsplaner utifrån en gemensam struktur som innefattar mål, målbildare, arbetsplan, tidsplan och ansvariga. I handlingsplanen skall det också anges hur Sevedsborna blir delaktiga i arbetet. I varje arbetsgrupp finns en gruppleddare som ansvarar för att vara sammankallande, följa upp arbetet och rapportera om arbetet till operativ ledningsgrupp och styrgrupp. Erfarenhetsutbyte sker även mellan de olika arbetsgrupperna vid gemensamma nätverksträffar där grupperna informerar varandra om pågående insatser med möjlighet att utveckla ytterligare samarbeten.

Arbetsgrupper har bildats utifrån följande utvecklingsområden:

- **Arbete/sysselsättning.** Här ingår representanter från bl a Försörjningsenheten, Individ- och familjeomsorgens förebyggarsektion, Arbets – och integrationscentrum och Drömmarnas Hus/New City. Planerade insatser är bl a att arbeta uppsökande med studie – och yrkesvägledning till åldersgruppen 18-25 samt erbjuda sommarpraktik till ungdomar 16-19 år.
- **Barn och ungdomar.** Här ingår representanter från bl a skola, fritid, Lugna gatan, projekt Barn i stan och Garaget. Planerade insatser är bl a att arbeta med uppsökande fritidsverksamhet till barn och ungdomar genom att utveckla mötesplatser och marknadsföra fritidsaktiviteter.
- **Trygghetsskapande åtgärder.** Här ingår bl a polis, fältassistenter, socialsekreterare, fritidsledare och Lugna gatans stadsdelsvärdar.

Planerade insatser är bl a att samordna fältresurserna i området och stärka samarbetet med polisen i arbetet mot den öppna droghandeln.

- **Fysisk miljö.** Här ingår representanter från bl a Gatukontoret, Stadsbyggnadskontoret, MKB samt föreningen Bryggeriet. Planerade insatser är att utveckla den fysiska miljön, bl a avseende belysning och grönområden, i dialog med boende i området.
- **Äldre och funktionshindrade.** Här ingår representanter från bl a Vård- och omsorg och individ- och familjeomsorgen. Planerade insatser är bl a att arbeta med uppsökande verksamhet och sociala aktiviteter riktade till äldre och funktionshindrade.
- **Tidigt föräldrastöd.** Här ingår representanter från bl a individ- och familjeomsorgens förebyggarsektion, förskolan och BVC. Planerade insatser är att utveckla samverkan mellan kommun och barnhälsovård kring tidigt föräldrastöd samt arbeta uppsökande mot föräldrar i området genom Kompassens öppna förskola.
- **Förebyggande fastighetsinspektioner.** Här ingår representanter från Individ- och familjeomsorgens boendesektion, fastighetsägarnätverk, Miljöförvaltningen samt Hyresgästföreningen. Planerade insatser är bl a vidta åtgärder mot oseriösa fastighetsägare i området samt att förbättra bostadsmiljön genom gårds – och trappvärdar.
- **Samhällsvägledning och IT.** Här ingår representanter från stadsdelförvaltningens Medborgarkontor, Budget- och hyresrådgivningen på Miljöförvaltningen, Individ- och familjeomsorgen samt Glokala folkhögskolan. Planerade insatser är bl a att erbjuda samhällsvägledning samt öka tillgången till IT-tjänster i området.
- **Information och marknadsföring.** Här ingår bl a stadsdelförvaltningens informationsansvariga. Planerade insatser är att arbeta med intern och extern kommunikation samt att marknadsföra en positiv bild av Seved för att öka områdets attraktionskraft.
- **Uppföljning/utvärdering.** Här ingår representanter från stadsdelförvaltningens utvecklingsenhet, planeringssekreterare m.m. Planerade insatser är att kvalitetssäkra arbetet genom att erbjuda processtöd kring målformuleringar, handlingsplaner samt undersöka olika metoder för utvärdering av insatserna.

Den hållbara skolgården

Kursen är avgiftsfri för verksamma inom Malmö Stad. Ta detta unika tillfälle att öka möjligheterna till en höjd kvalitet i stadsdelen.

Vid alla tillfällen kommer att finnas gott om tid för diskussion och reflektion. De egna erfarenheterna kommer ständigt att lyftas och vara ett viktigt inslag i utbildningen.

Start 27 augusti – e.m.

Skolgårdens betydelse för hälsa
Naturens betydelse för hälsa
Fysisk aktivitet - UVstrålning - Koncentration

24 september - heldag

Studiebesök på Torslunda försöksstation
Utomhuspedagogik kopplat till platsen

25 september - heldag

Skolgården som en pedagogisk resurs
Odling med barn i staden
Mat och miljö
Koppla erfarenheterna till alla ämnen
"Utmärkelsen skola för hållbar utveckling"
Metoder för att göra barnen delaktiga

22 oktober - heldag

Skolgården och miljömedvetandet
Barnkonsekvensanalys - hur gör man det?
Kontinuitet året runt - skötsel och ekonomi
Delaktighet och engagemang
Community gardening
Biologisk mångfald på gården
"Grön Flagg"

26 november - heldag

Gården och barnets utveckling
Språk och begreppsbyggnad utomhus
Motorisk utveckling
Emotionell och social utveckling
Säkerhet och tillsyn - risk och utmaning
Sammanfattning av kursen och redovisning av ett projekt

Målgrupp:

Representanter i stadsdelarna som kan fungera som referens vid skolgårdsupprustning (Lokalsamordnare, rektorer, biträdande rektorer, miljösamordnare m fl)

Syfte:

Öka kunskapen om skolgårdens olika funktioner och värden - för att ge möjlighet till en aktiv beställarroll av hållbara miljöer för barn och verksamhet.

Anmälan görs till emma.palsson@malmö.se

Kursen arrangeras av Pedagogiska Centralen: Malmö Naturskola, i samarbete med ISU - Institutet för Hållbar Stadsutveckling, med finansiering från Malmö Stads satsning "Lärande för hållbar utveckling"

ISU INSTITUTET FÖR HÅLLBAR STADSUTVECKLING

Spillvatten (rött) som skall renas, dagvatten (grönt) som är "rent" och kombinerat (brunt))

